

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Mikk Presmann

JÄLGEDE KLASSIFIKATSIOON JA KRIMINALISTIKALINE
TÄHTSUS

Lõputöö

Juhendaja: PhD Annika Lall

Tallinn 2012

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON
SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: 05.2012
Töö pealkiri eesti keeles: Jälgede klassifikatsioon ja kriminalistikaline tähtsus Töö pealkiri võõrkeeles: The classification of the traces and forensic significance	
Töö autor: Mikk Presmann	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Iga kuritegu jätab jälgi, mida on võimalik hilisemalt avastada ning seeläbi süüstada isikut konkreetse kuriteoga. Lõputöö on kirjutatud teemal „Jälgede klassifikatsioon ja kriminalistikaline tähtsus“. Lõputöö koosneb neljast peatükist. Antud teema aktuaalsus seisneb selles, et arvestades kaasaegseid tendentse on vajalik pöörata suuremat tähelepanu esemeliste tõendite kasutamisel tõendamisel. Selle aluseks on jälgede talletamine sündmuskoha vaatlusel, kuna see loob baasi erinevate ekspertiiside määramiseks ja nende tulemuste kasutamiseks tõendamisel. Lõputöö eesmärgiks on Lõuna ja Ida Prefektuuri kriminalistikatalituste 2007.-2011. aasta aruannete põhjal jõuda järeldusele, milline on eriliigiliste kuritegude sündmuskohade vaatlusel jälgede talletamise dünaamika. Anda teoreetiline ülevaade jälgede kriminalistikalises tähendusest. Millised on muutused jälgede talletamise osas? Mis põhjustel on toimunud muutused? Kas muutused on vastavuses kuritegevuse dünaamikaga?</p> <p>Töö eesmärgi saavutamiseks kasutab autor kvantitatiivset andmekogumismeetodit, milleks on kahe prefektuuri ametlik kriminalistide tööd kajastav statistiline aruandlus.</p>	
Võtmesõnad: trassoloogia; staatilised jäljed; dünaamilised jäljed; süvendjäljed; pindjäljed; poroskoopia; homoskoopiline; papillaarkurrustik	
Võõrkeelsed võtmesõnad: trassology; static impressions; dynamic impressions; pressed impressions; poroscopy; surface impressions; homoscopic; frictionridges of finger	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1. TRASSOLOOGILISTE JÄLGEDE MÕISTE NING NENDE KUJUNEMINE	5
2. JÄLGEDE KLASSIFITSEERIMISE ALUSED JA LIIGID	10
2.1. Inimese kehaosade jäljed	12
2.2. Murdmis- ja tööriista jäljed.....	15
2.3. Transpordivahendi ja looma jäljed.....	15
2.4. Muud jäljed ja osised	17
3. JÄLGEDE KRIMINALISTIKALINE TÄHTSUS	18
3.1. Inimese kehaosade jälgede tähtsus.....	19
3.2. Murdmis- ja tööriistajälgede tähtsus.....	21
3.3. Transpordivahendi ja looma jälgede tähtsus.....	22
3.4. Muude jälgede tähtsus	23
4. SÜNDMUSKOHTADELT KAASA VÕETUD JÄLGEDE JA OBJEKTIDE ANALÜÜS IDA-JA LÕUNA PREFEKTUURI KRIMINALISTIKATEENISTUSTE NÄITEL AASTATEL 2007-2011	26
KOKKUVÕTE	37
RESUME.....	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU.....	41
JOONISTE LOETELU.....	42
LISA 1. kriminalistide vaatlustele kaasamine kuriteoliikide järgi 2007. aastal.....	43
LISA 2. kriminalistide vaatlustele kaasamine kuriteoliikide järgi 2008. aastal.....	44
LISA 3. kriminalistide vaatlustele kaasamine kuriteoliikide järgi 2009. aastal.....	45
LISA 4. kriminalistide vaatlustele kaasamine kuriteoliikide järgi 2010. aastal.....	46
LISA 5. kriminalistide vaatlustele kaasamine kuriteoliikide järgi 2011. aastal.....	47

SISSEJUHATUS

Iga kuriteo puhul jäetakse kurjategijate poolt sündmuskohale erinevaid jälgi – kas siis silmale nähtavaid (nt võõrad esemed, pehmesse pinnasesse tekkinud süvendjäljed jne) või nähtamatuid jälgi (sõrmejäljed, bioloogiline materjal, kiud). Isikuvastaste kuritegude korral leitakse sündmuskohal verd, mis võib olla kandunud üle ka kurjategijale. Seega toimub sündmuskohal ka vastupidine tegevus, mis jätab kurjategijale endale jälgi. Paratamatult kanduvad osakesed üle kehadevaheliste kontaktide puhul. Selleks võib olla kurjategija kontakt erinevate materjalidega, kus kanduvad üle osakesed ja kiud või siis kontakt teise isikuga, mille puhul kanduvad sündmuskohal kurjategijale üle bioloogilised materjalid, nt veri, karvad ja nahatükid. Leitud jälgede põhjal on võimalik nende järgi avastada kuritegusid ja seostada teo toimepanija konkreetse kuriteoga.

Lõputöö on kirjutatud teemal „Jälgede klassifikatsioon ja kriminalistikaline tähtsus“.

Antud teema aktuaalsus seisneb selles, et arvestades kaasaegseid tendentse, on vajalik pöörata suuremat tähelepanu esemelite tõendite kasutamisele tõendamisel. Selle aluseks on jälgede talletamine sündmuskoha vaatlusel, kuna see loob baasi erinevate ekspertide määramiseks ja nende tulemuste kasutamiseks tõendamisel.

Lõputöö eesmärgiks on käsitleda jälgede kriminalistikalist tähtsust ja uurida eriliigiliste jälgede talletamise dünaamikat (milliseid jälgi kogutakse rohkem, milliseid vähem), tuginedes Lõuna ja Ida prefektuuri kriminalistikatalituste 2007-2011 aasta aruannetele. Töö eesmärgi saavutamiseks kasutab autor kvantitatiivset andmekogumismeetodit, milleks on kahe prefektuuri ametlik kriminalistide tööd kajastav statistiline aruandlus.

Eesmärgi saavutamiseks püstitakse järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on teoreetiliste seisukohtade järgi erinevate jälgede osakaal tõendamisel?
2. Milline on kriminalistide kaasamise ja sündmuskohal talletatud jälgede suhe 2007.-2011. a?
3. Millised on sündmuskohavaatlusel enim ja vähem talletatud jäljed?
4. Kas kriminalistide osavõtul tehtud sündmuskohavaatluste dünaamika on vastavuses kuritegude toimepanemise dünaamikaga?

Lõpuõõ jaguneb teoreetiliseks ja uurimuslikuks. Teoreetilises osas käsitletakse jälgede klassifikatsiooni ja nende kriminalistikalist tähtsust. Uurimuslikus osas kasutatakse statistilist andmeanalüüsimeetodit, kus on tegemist nn kirjeldava statistikaga. Uurimuses võrreldakse Lõuna ja Ida prefektuuri kriminalistide poolt sündmuskohtadel talletatud jälgede osakaalu aastatel 2007-2011 teenindatud sündmuskohtadel.

Töö koosneb neljast peatükist ja alapeatükkidest. Esimeses peatükis antakse ülevaade jälgede klassifikatsioonist. Teises peatükis käsitletakse jälgede klassifitseerimist ja nende liigitust. Kolmandas peatükis vaadeldakse jälgede kriminalistikalist tähtsust ja neljandas peatükis analüüsib autor kahe prefektuuri kriminalistide poolt aastatel 2007-2011 sündmuskohtadelt kaasa võetud jälgi.

Kokkuvõttes teeb töö autor järeldusi, toob välja probleemid ning teeb ettepanekuid nende lahendamiseks.

1. TRASSOLOOGILISTE JÄLGEDE MÕISTE NING NENDE KUJUNEMINE

Trassoloogia (prantsuse keelsest sõnast „la trace”-jalg ja kreekakeelsest sõnast „logos”-õpetus), on kriminalistika tehnika haru, mis käsitleb objekti välisehitust kajastavaid jälgi, nende avastamise ja fikseerimise võtteid, vahendeid ja meetodeid, samuti jälgede kasutamist tõendamisele kuuluvate asjaolude väljaselgitamisel.¹

Trassoloogia teaduslikud alused jagunevad jälgede tekkimise seaduspärasuste uurimiseks ja järelduste tegemiseks materiaalse kehade individuaalsusest, kordumatusest, mis omavad stabiilset ruumilist vormi ja välist ehitust.

Jälgede jagunemist võib vaadelda selle sõna (jalg) laiemas ja kitsamas tähenduses. Laiemas tähenduses käsitleme jälgi, kui kõiki materiaalseid muutusi, mis on toimunud sündmuskoha paigutuses ja teistes objektides, mis on ilmnunud kuriteo ettevalmistusega, toimepanemisega või varjamisega. Kitsamas tähenduses vaatleme ainult neid muutusi, milles peegeldub objekti väline ehitus (vorm, suurus, välispinna mikroreljeef jne).

Trassoloogilise jälje kujunemisest võtavad osa alati kaks objekti. Seda objekti, mille välisehitus kajastub jäljena teisel objektil, nimetatakse jäljestav ehk jälge kujundav objekt. Teist objekti, millel talletub jäljestava objekti välisehitus, nimetatakse jäljestatavaks ehk jälge talletavaks objektiks.²

Jäljestava ehk jälge kujundava objekti järgi jälje kujunemise mehhanismist: vastavalt jälge kujundava objekti välistunnustele, mis kujuneb jälgedes on G. L. Granovski 1965. a andnud järgmise liigituse:³

Homoskoopiline – inimese poolt jäetud jäljed, mis peegeldavad inimese mingi kehaosa ehitust, nt käte, jalgade, hammaste, küünte jäljed ja võimaldavad läbi viia identifitseerimist.

¹ Lindmäe, H. *Kriminalistika tehnika* (Tallinn 1976) lk 82.

² Терехви, В.Н. *Криминалистика Учеб. пособие* (Рига 2008) lk 31-37

³ Белкин, Р.С. *Криминалистика Краткая энциклопедия, Научное издательство Большая Российская Энциклопедия* (Москва 1993) lk 70.

Mehhanohoomiline – inimese poolt kas kantud või kasutatud asjade välisehituslikud jäljed, nt jalatsite, proteeside, riiete jäljed, mis kannavad endas inimesele iseloomulikku või omast informatsiooni ning neid on võimalik kasutada identifitseerimiseks.

Mehhanoskoopilised ehk mehhaanilised jäljed, milles on kujunenud erinevate tööriistade, mehhanismide, relvade, instrumentide jälgede välistunnused. Tegemist on otseselt objekti poolt jäetud jäljed.⁴

Loomade jäljed – kápajäljed, hobuseraua, kapjade-sõrgade jäljed, hammaste jäljed.⁵

H. Lindmäe on andnud 1976. a „Kriminalistika“ õpikus järgmise liigituse, kus ta märgib, et jäljed võivad olla jäetud inimese, eseme või looma poolt. Inimene jätab sündmuskohale tihti naha papillaarkurrustiku jälgi, harvem hamba-, palja jala jälgi jne. Esemete jälgedena esinevad sagedamini liiklusvahendite ja murdmisriista, samuti inimese kehaosi katvate esemete (kinnas, sukk, sokk ja jalats) jäljed. Loomajälgi kasutatakse tõendamisel harvem (nt. hobuse kabja jäljed).⁶

Kindlasti tundub eelnevalt vaadeldud G. L. Granovski poolt anud liigendus keeleliselt raskepärasena. Seega võib seda vaadelda meile keeleliselt sobivamana ning rääkida jäljestava objekti järgi jälje tekkimisest – kes või mis on antud jälje jätnud.

Seega jäljed võivad olla jäetud inimese, eseme või looma poolt. Inimese poolt sündmuskohale jäetud jälgi nimetatakse isikustatud jälgedeks. Nende jälgede järgi on võimalik isikut identifitseerida ehk samastada või tuvastada, kes on antud jälje jätnud. Sellisteks jälgedeks sündmuskohal on naha papillaarkurrustiku jäljed (peopesa ja sõrmede ning paljajala ja varvaste jäljed), kõrva-, huule-, hammaste- ja ninaotsa jäljed. Hambaproteeside jäljed on ka inimese jäljed, kuna hambaproteesid valmistatakse igale inimesele individuaalselt. Isikut võib identifitseerida ka teiste isikustatud jälgede nagu küünarnuki, põlve jne jälgede järgi. Inimese naha rakuline ehitus on igal inimesel kordumatu ja individuaalne. Kuna antud jälgede alusel on võrdlusmaterjali kogumine problemaatiline ja küllaltki mahukas, siis nende jälgede järgi isikuid ei identifitseerita.

Analüüsid eelnevalt käsitletud erinevate autorite seisukohti jälgede klassifikatsioonist, võib väita, et sõltumata ajastust, koolkonnast on erinevad autorid käsitletud jälgede liigitust sarnaselt.

⁴Терехви, В.Н. *Криминалистика Учеб. пособие* (Рига 2008) lk 31-37

⁵Дубягина, О.П.; Дубягин, Ю.П. *Криминалистика Схемы-Таблицы-Тесты-„ Экзамен* (Москва 2006) lk 44.

⁶Lindmäe, H. *Kriminalistika* (Tallinn 1976) lk 85.

Kui vaadelda G. L. Granovski 1965. a liigendust ja A. A. Eksarhopulo 2002. a käsitletut, siis tugineb ta kindlalt jälge kujundava objekti klassifitseerimisel kolleegi ca 40 aasta tagusele formuleeringule.

Samas on H. Lindmäe 70ndatel aastatel ka tuginenud Venemaa autorite seisukohtadele ja toonud meie kriminalistikasse analoogse klassifikatsiooni, kuid tehes seda konkreetsemalt. Seega võib väita, et juba 60ndatel kirjanduses käsitletud klassifikatsioon on põhjalikum ja enam teadusliku terminoloogiaga seotud.

Jäljestava ehk jälge kujundava objekti ja jälge talletava objekti mõjustuslaadist tulenev jaotus:

1. Mehhaaniline mõjustus
2. Keemiline mõjustus
3. Termiline mõjustus

Kui eelnevalt vaatlesime jälje kujunemist objekti ja mõjustuse järgi, siis tuleb pöörata tähelepanu ka jälge talletava objekti kujunemise mehhanismist tulenevale. B. I. Ševtšenko tõlgenduse kohaselt võtavad trassoloogilise jälje kujunemise mehhanismist osa alati kaks objekti. Seda objekti, mille välisehitus kajastub jäljena teisel objektil, nimetatakse jäljestav ehk jälge kujundav objekt. Teist objekti, millel talletub jäljestava objekti välisehitus, nimetatakse jäljestatavaks ehk jälge talletavaks objektiks. See protsess saab toimuda ainult siis, kui objektid tekitavad teineteisele suhteliselt püsivat laadi muutusi. Sellised muutused võivad toimuda ainult tahketel kehadel. Objekti neid osi, mis omavahel kokku puutuvad nimetatakse puute ehk kontaktpindadeks.⁷

Sõltuvalt mehhaanilisest seisundist, milles on jälge kujundav ja jälge vastuvõttev objekt jälje kujunemise momendil, saame rääkida jäljestava ja jäljestatava objekti omavahelise mõjustuse laadist – puutepindade vastastikune pikisuunaline nihkumine või selle puudumine. Antud põhimõttel kujunevad staatilised või dünaamilised jäljed. Trassoloogilise jälje kujunemisel esineb alati mingi dünaamilisus. Antud juhul võetakse aluseks ainult puutepindade omavaheline pikisuunaline nihkumine või selle puudumine. Staatiliste jälgede kujunemisel objektide puutepindade omavahelist pikisuunalist nihkumist ei toimu. Näiteks: jalatsijälg, naha papillaarkurrustiku jälg, murdmisriista jälg, sõiduki rehvi jälg jne. Kui aga jälje kujunemisel tekib puutepindade omavaheline nihkumine, tekib dünaamiline jälg. Dünaamilise jälje kujundavad jäljestataval objektil jäljestava objekti esileulatuvad detailid, mille tulemusena tekivad jäljes pikisuunalised vaokesed või ühesuunalised vöödid. Jäljestav objekt

⁷Шевченко, Б.И. *Теоретические основы трассологической идентификации в криминалистике* (Москва 1975) lk 102.

on libisenud jäljestatava objekti pinna suhtes. Näiteks: libedal pinnal tekkinud jalatsijalg, metallpinnal kujunenud murdmisriista libisemise jälg, sõiduki rehvi pidurdusjalg jne.

Kolmandaks tuleks vaadelda ala, kus toimusid muutused: lokaalsed jäljed tekivad jäljestaja ja jäljestatava kontakti piirkonnas (näiteks, jalatsijalg pehmes pinnases). Need pakuvad huvi, tegemaks selgeks erinevaid kuriteo asjaolusid, eelkõige jäljestaja samasuse kindlakstegemisel, kuna neis on enim eristatavaid välisehituse iseärasusi.

Perifeersed jäljed – kannavad endas muutusi, mis tekivad väljaspool kontaktpiirkonda (näiteks eseme jäljed, mis on tekkinud tema ümber ladestunud tolmu, vedeliku tagajärjel). Nendes tavaliselt kujunevad vaid jäljestava objekti üldine kuju ja suurus, mis annab võimaluse kasutada neid jälgi põhiliselt vaid jälgede grupi ja mõnede kuriteo asjaolude kindlakstegemiseks.⁸

Trassoloogiliste jälgede kujunemise erisuste järgi liigitatakse neid alljärgnevatel põhimõtetel:

Nähtavuse järgi – kuidas inimene trassoloogilist jälge oma silmaga näeb. Trassoloogilised jäljed võivad olla nähtavad, vähenähtavad ja nähtamatud.

Jäljestatavale objektile jäetud mõjustuse laadi järgi – kuidas jäljestav objekt on mõjustanud jäljestatavat objekti. Sellel põhimõttel eristatakse süvend- ja pindjälgi. Süvendjalg tekib siis, kui jäljestav objekt tekitab jäljestatava objekti pinnakihti püsivaid muutusi. Selleks võib olla nii mehhaaniline, termiline kui ka keemiline mõjutus. Süvendjäljes kajastuvad jäljestava objekti pinna välisehitust iseloomustavad tunnused ruumiliselt ehk kolmemõõtmelisena. Seetõttu on süvendjälgedes rohkem informatsiooni kui pindjälgedes. Plastsele ja niiskele peenestruktuurilisele pinnale jääb jäljestavast objektist rohkem informatsiooni kui teistele pindadele. Näiteks savisesse pinnasesse jäetud jalatsijalg sisaldab rohkem andmeid jalatsi talla üld- ja eritunnuste, kuju, suuruse ja materjali pinnaehituse iseärasuste kohta kui jälg kruusal. See on jäljestatava pinna mehhaanilise mõjustuse tulemus jäljestava objekti poolt.

Kuid esineb veel muid tingimusi, mille tulemusena tekib süvendjalg. Teiseks selliseks tingimuseks on temperatuur. Näiteks kujuneb transpordivahendi rehvi jälg asfaldil vahel süvendjäljena seetõttu, et kuuma ilmaga asfalt pehmeneb. Kolmandaks tingimuseks on jäljestatava pinna keemiline mõjutus jäljestava objekti poolt. Näiteks võib teatud tingimustel hõbedast valmistatud või hõbedaga kaetud esemetele naha papillaarkurrustikul olev jäljeaine, milles on erinevad soolad ja happed, söövitada hõbedaga pinna sisse naha papillaarkurrustiku jälje.

⁸Дубягина, О.П.; Дубягин, Ю.П. *КриминалистикаСхемы-Таблицы-Тесты-., Экзамен* (Москва 2006) lk 44.

Kui jäljestav objekt ei mõjusta jäljestatava objekti pinda mehhaaniliselt, termiliselt ega ka keemiliselt, siis kõrvaliste aineosakeste või niiskuse olemasolul jäljestaval või jäljestataval objektil või valguse mõjul tekib pindjalg. Pindjalje kujunemise iseärasuste järgi eristatakse katte-, ärastus- ja manustusjalgi. Pindjaljed tekivad siis, kui jäljestatavat objekti mõjustatakse väljastpoolt puutepinda. Jäljestav objekt katab jäljestatavat objekti ja väldib välismõjustuste toimet puutepinna ulatuses. Näiteks - maal seinal, vaip põrandal. Maal katab seina ja valguse mõjul seina materjali katmata osa pleekub. Sinna, kus toetus jalats või oli mingi ese, mis kurjategija poolt kaasa võeti, jääb tolmuva pind ehk jälg. Ärastusjälg tekib siis, kui jäljestataval objektil esineb kõrvalisi aineosakesi ja jäljestav objekt need osakesed esileulatuvate osadega ära võtab. Näiteks tolmuselt põrandalt jääb tolm jalatsi niiske talla esileulatuvatele osadele.

Manustusjälg tekib siis, kui jäljestaval objektil on kõrvalisi aineosakesi ja (või) niiskust ja need kanduvad jäljestatavale objektile. Jäljestava objekti pinnal olevat ainet, mille esinemine on manustusjalje kujunemise eelduseks, nimetatakse jäljeaineks. Manustusjälg võib oma laadilt olla kas positiivne või negatiivne. Positiivne manustusjälg jäetakse jäljestatavale objektile jäljestava objekti esileulatuvatele pinnaosadele. Negatiivse manustusjalje kujunemisel kandub aga jäljeainet jäljestatava objekti pinnale jäljestava objekti esileulatuvate pinnaosade vahedest. Näiteks pärast seda, kui verrega määrduvad papillaarkurrustikult on esemete korduval puudutamisel veri eemaldunud, kujuneb negatiivne sõrmejalg sõrme naha papillaarkurrustiku vahedesse jäänud verest.⁹

⁹Lindmäe, H. *Kriminalistika* (Tallinn 1976) lk 82-85.

2. JÄLGEDE KLASSIFITSEERIMISE ALUSED JA LIIGID

Iga kuriteo toimepanemisega kaasnevad sündmuskohal erinevad jäljed. Kriminalistikas tähendavad jäljed, laiemas tähenduses, kõikvõimalikke muutuseid ümbruskonnas või objektide välises kujus, mis on tekkinud kurjategija tegevuse tagajärjel. Selleks võivad olla tulekahju või sissemurdmise tulemusel tekkinud jäljed, inimese poolt jäetud käte ja jalgade jäljed, objektide-esemete tekkimine või kadumine olustikust, vere ja muude kehaeritiste jäljed, suitsetamisjäljed jms.

Jälje mõiste kitsamas tähenduses, kätkeb endas materiaalselt fikseeritud tunnuste välisehituslike kujutisi (välisehituslike tunnuste all mõeldakse materiaalse objekti kuju, suurust ja pinna reljeefsust, milles kajastuvad nõgusused ja kõrgendikud), mis on kandunud ühelt objektilt teisele. Sellisteks jälgedeks on näiteks naha papillaarkurrustiku jäljed, jalatsi talla mustrid pinnal või pinnases, hammaste jäljed juustutükis jne. Neid jälgi kasutatakse erinevate kuritegude (tapmine, vargus, kelmus jt) uurimisprotsessides ning tihti on nad tähtsad vahendid nende kuritegude lahendamisel.

Jäljed tekivad kahe objekti vahetu kontakti korral. Eristatakse staatilisi ja dünaamilisi kontakte. Staatilise kontakti korral antakse pealispinna reljeef teisele objektile ühetüüpselt ehk täpp täpis. Selliseid jälgi nimetatakse staatilisteks.

Dünaamilise kontakti korral antakse pealispinna reljeef objektile joonte ja lainetena. Selliseid jälgi nimetatakse dünaamilisteks. (tüüpilisi dünaamilisi jälgi jätab murdmisriist, libisedes mööda uksepiita, rehvi jäljed kaape korral, jalatsid libisedes mööda niisket sillaprussi või pinnast, nuga, löiketangid löike korral.¹⁰

Dünaamilised jäljed tekivad peamiselt hulga täppide koostoimel, mis asetsevad ühel sirgel (näiteks, löiketeraga, kruvikeeraja otsikuga, sõrgkangi terava otsaga jne), kuid võivad olla jäetud ka mingi asja lameda osaga. Dünaamilise jälje struktuurile tervikus ja tema suurusele suuremalt jaolt avaldavad mõju jäljestaja asend jäljestatava suhtes kokkupuute korral.¹¹

¹⁰ Дубягина, О.П.; Дубягин, Ю.П. *Криминалистика Схемы-Таблицы-Тесты-., Экзамен* (Москва 2006) lk 98.

¹¹ Дубягина, О.П.; Дубягин, Ю.П. *Криминалистика Схемы-Таблицы-Тесты-., Экзамен* (Москва 2006) lk 99.

Süvendjäljed (ruumilised jäljed) tekivad jälestatava objekti deformatsiooni tagajärjel: kraapimine, tihendamine, lahti tõmbamine, maha löikamine; kusjuures kontaktpinna (löikekoha) välispind on eristatav peegeldunult. See tähendab, et jäljestava objekti väljaulatuvad osad jätavad jäljestatavasse süvendeid, aga süvendatud kohad jätavad jäljestatava peale väljaulatuvaid sooni. Selliste jälgede omapäraks on kolmemõõtmeline kontaktpinna reljeef, mis anna võimaluse järeldesteks, millised on jäljestaja täpsed iseärasused välisehituses. Kolmemõõtmeliste jälgede selgus sõltub mitmetest jäljestatava objekti omadustest: tihedus, plastilisus, teralisus, samuti jäljestaja omadustest ja jälje tekitamisel kasutatud jõust. Suure plastilisusega objektid väikeseteralise struktuuriga on suutelised edasi andma suurima koguse väikeseid erisusi jälje jätnud objekti välisehituses. Jälje tekitamisel jõu suurendamine mõjub samuti jälje eristumise parandamisel.

Süvendjäljed tekivad staatilise ja dünaamilise kontakti toimetel. Süvendjäljed on enamasti staatilised, näiteks muljumised ja dünaamilised jäljed, näiteks hõõrdumisjäljed ja ka löikejäljed.

Pindmised jäljed – tekivad vaid pindmised muutused. Muutused võivad toimuda tänu osakeste ülekandumisel jälestavalt jäljestatavale, mille puhul jäävad ladestumisjäljed (näiteks värvitud sõrmede rasva ja higi jäljed klaasil, poriste jalanõude jäljed põrandal) või tänu osakeste eraldumisele jälestavale jäljestatava pinnalt, mille puhul jäävad mahakoorumise jäljed (näiteks sõrme või jalatsi jäljed objekti tolmusel pinnal).

Pindmised ladestumisjäljed tekivad staatilise ja dünaamilise kontakti mõjul. Selle puhul võib reljeefi kujutis olla positiivne või negatiivne. Positiivseks loetakse osakeste ladestumist jäljestatavale, mis on eraldunud jäljestaja väljaulatuvatest osadest (näiteks jalatsi piikidest, rehvi protektorist); negatiivseteks – jäljestaja osakeste ladestumist jäljestatava pinnale, mis on eraldunud jäljestaja süvenditest.¹²

Pindmistel jälgedel jäljestaja reljeefi erisused võrreldes ruumiliste jälgedega on kahemõõtmelised, aga välispinna reljeef, üldjuhul, eristub osaliselt, kuna kontaktis on selle enim väljaulatuvad osad. Vaatamata sellele on pindmistes jälgedes tihti piisavalt informatsiooni jäljestaja välisest ehitusest, mis võimaldavad identifitseerimist. Pindmiste jälgede tekkimisel on tähtis muljumise jõud: selle suurenemisel muutub jälje loetavus halvemaks ja võib tekkida niinimetatud soditud jälg.

¹²Дубягина, О.П.; Дубягин, Ю.П. *КриминалистикаСхемы-Таблицы-Тесты-„Экзамен* (Москва 2006) lk 100.

2.1. Inimese kehaosade jäljed

Suurim jälgede grupp, mida võiks leida kuriteopaigalt ja kasutada inimese identifitseerimisel on suuremal osal seotud tema tegevusega kasutades käsi. Erinevate toimingute tagajärjel jääb naha papillaarkurrustiku jälgi keskkonda, kus ta viibinud on. Naha papillaarkurrustiku ehituse, omaduste ning selle jälgede kasutamist tõendamisel uurimisega tegelevat teadusharu nimetatakse daktüloskoopiaks, mis on trassoloogia haru.

Naha papillaarkurrustiku omadusi iseloomustab:

1. Individuaalsus – iga sõrme papillaarkurrustik oma tunnuste kogumiga on individuaalne ja kuulub ühele ja kindlale isikule;
2. Püsivus, muutumatus – papillaarkurrustiku muster kujuneb täielikult välja 18-nädalasel lootel ja püsib naha lagunemiseni pärast inimese surma. Vastsündinu ja täiskasvanu papillaarkurrustik erineb samal isikul ainult oma mõõtmetelt. Papillaarkurrustiku suhteliselt püsiv laad on seotud naha anatoomilise ehitusega;
3. Taastuvus – Pindmised vigastused, mis ei ulatu pärisnahani, muutusi papillaarkurrustiku ehituses ei põhjusta. Armid tekivad ainult siis, kui vigastatakse ka pärisnahka. Naha uuenemine kestab kolm kuni neli nädalat;
4. Võime jätta jälgi – jälgedes, kajastub naha papillaarkurrustiku iseärasused, muster.

Naha papillaarkurrustiku jäljed võivad olla staatilised ja dünaamilised. Staatilisuse ja dünaamilisuse käsitlusest oli juttu eespool. Kui naha papillaarkurrustik on kujunenud staatiliselt, siis võib olla tegemist pindjäljega või süvendjäljega. Pindjälje korral kujuneb naha papillaarkurrustiku jälg nähtavana, vähenähtavalt või nähtamatuna. Erinevatele pindadele tekkinud jälgi saab uurida ja selleks võib kasutada erinevaid teaduslikke viise: peopesa papillaarkurrustiku uurimist nimetatakse palmoskoopiaks; pooride kuju ja asukoha uurimine naha papillaarkurrustikul on poroskoopia; papillaarkurrustiku joonte äärte reljeefi uurimisega tegeleb edgeskoopia.¹³

Jalatsi – ja jalajäljed

Inimese jalajäljed – inimese poolt palja jala või jalatsi tallaga jäetud pehmele pinnasele, põrandale või mõnele teisel jälge talletavale pinnale sellega kontakti tulemusel jäetud jälg.

¹³Эксархопуло, А.А. *Криминалистика, Криминалистика в схемах и иллюстрациях. Учебное пособие*-СПб: Издательство(Юридический центр пресс 2002)lk 68.

Nagu ka naha papillaarkurrustiku jäljed nii ka inimese jala jäljed võivad kujuneda staatiliste Nagu ka naha papillaarkurrustiku jäljed nii ka inimese jala jäljed võivad kujuneda staatiliste või dünaamilistena. Sõltuvalt jälje kujunemise laadist ja selle talletumisest pinnale võivad nad olla silmale nähtavad, silmale vähenähtavad või silmale nähtamatud.

Jala jälgi liigitame:

1. palja jala jäljed – võimaldab identifitseerida vahetult jälje jätnud isiku;
2. jalatsijäljed – jalatsijälgede järgi on võimalik identifitseerida ainult jalatsit;
3. jalajäljed, mis on jäetud kandes sokke, sukki, sukkpükse jne – võimaldab identifitseerida jalas olnud asju ja määratletakse mõningaid iseärasusi inimese talla ehituses (lampjalgsus, põia pikivõlvi kõrgus).

Jalatsijälgi liigitame selle liigi (tööjalatsid, spordijalatsid, kummisaapad, nn vormijalastid), disaini, kantuse-kulumisastme järgi. Jalatsijäljed on individuaalsed nagu sõrmejäljedki. Enamasti on ühesuguseid jalatseid tuhandeid, kuid ometi on iga jalatsijalg ainulaadne. Kandes jalatsit vajub see kandja keharaskuse all ja omandab kõnnaku järgi teatud kulumise astme. Samuti praod, vigastused ja sisselõiked jäävad jalatsi talla alla ainulaadselt.

Need võivad olla kolmemõõtmelised, kui on jäänud lumme või pehmesse pinnasesse või kahemõõtmelised, kui määrdunud, verine või muu jälg on jäänud kõvale pinnasele. Iga tootja muster on teiste omast erinev. Kallimate brändide toodetel on talla all ka firma logo pressitud, mis teeb jalatsi määratlemise lihtsamaks.¹⁴

Hammaste ja küünte jäljed

Hammustusjäljed tekivad hammaste aktiivsest kontakteerumisest pehme materjaliga, milleks võivad olla nahk, toit või esemed. Hammustuskahjustused võivad viidata rünnakule, enesekaitsele, enesevigastusele või vabatahtlikult endale teha lastud vigastusele. Hammustusjäljed võivad olla nii kannatanul kui ründajal, kelleks omakorda võib olla loom või inimene. Hammustusega võib kaasneda tahtlik või tahtmatu infektsiooniülekanne. Hammustusvigastuste põhjal püütakse tuvastada jälje tekitanud isik.

Eristatakse kolme liiki hammustust:

1. staatiline hammustus – hammustuse ajal mõjuvad hambad staatiliselt, toimub hammaste ja lõualuude kompressioon. Staatilised jäljed tekivad nahale kas otse või läbi riiete.

¹⁴Adams, T. F; Kruttsinger, J. L. *Crime Scene Investigation* (Prentice Hall 2000) lk 55.

2. dünaamiline ehk rebimishammustus – hammustuse ajal mõjuvad hambad dünaamiliselt (nahka riivavalt), esineb kompressioon, mis on kombineeritud rebiva aktsiooniga, kaasneb esihammaste libisemine taha. Epidermis rebeneb, irdunud koetükid koonduvad haava keskele ja/või alalõua frontaalhammaste piirkonda. Epidermiseosi võib leida ka esihammaste oraalsetel pindadel.
3. imemishammustus – hammustamisega kaasneb imemine. Irdunud koe tükid koonduvad vigastuste välimistele äärtele. Kaasnevad intrakutaansed lõppverevalumid, mis tekivad imemisaktsioonil kaasneva negatiivse rõhu mõjul. Niisugust hammustust seostatakse tavaliselt seksuaalkuriteoga.

Hammustusjälgi klassifitseeritakse nelja klassi:

I klass – hammustusmuster on difuusne ja sellelt ei saa tuvastada individuaalsete hammaste jälgi. Võivad olla näha kas ainult üla- või alakaar või mõlemad hambakaared.

II klass – hammustusmuustril saab eristada nii ülemist kui alumist hambakaart ja üksikhambaid.

III klass – hammustusvigastusel on vähemalt ühel hambakaarel hästi eristunud üksikute hammaste jäljed. Selles klassis eristatakse üksikute hammaste asendianomaaliaid, hambavahesid, murdunud ja puuduvaid hambaid.

IV klass – hammustusjalg, mis tekib kehaosade traumaatilise amputatsiooni tagajärjel. Sellelt on väga raske või isegi võimatu saada hammaste profiili. Vigastusel on palju verd ning DNA võib olla kontamineerunud. Tekitab alati jäävat kahjustust/armi.¹⁵

Hambajäljed võivad jääda kehal või esemetele ka kombineeritult, dünaamilisest ja staatilisest jäljest. Nagu daktüloskoopias nii saame rääkida ka hammaste jälgede üldtunnustest ja eritunnustest. Üldtunnusteks on: hamba ja lõualuu ehituse tunnused, hambumus, hammaste suurus ja nende vahed. Eritunnused ehk individuaalsed tunnused on hammaste arvu ja asetuse anomaalia. Lõike- ja mälumishammaste pealispinna iseärasused. Haiguste ja ravimiste jäljed ning proteeside olemasolu ja erisused.¹⁶

Küünte jäljed jagunevad staatilisteks ja dünaamilisteks. Staatiliste jälgedega on tegemist siis, kui nad kujunevad surve tulemusel, rikkudes jälge vastuvõtva objekti ehitust, pinda, mille tulemusel on eristatavad joonjad või kaarekujulised triibud. Dünaamilised jäljed kujunevad libisemisel joonjate rõhumistena (küüntega alla joonimine) ja triipjana – marrastusena,

¹⁵Mandel, K; Väli, M; Lepik, D; Vassiljev, V. *Kohtuhambaarstiteadus* (TÜ Kirjastus, 2010) lk 34.

¹⁶Эксархопуло, А.А. *Криминалистика, Криминалистика в схемах и иллюстрациях. Учебное пособие-СПб: Издательство(Юридический центр пресс 2002)lk 68.*

kriimustusena. Staatilised jäljed tekkivad rõhumisel, mille tagajärjel rikutakse jälje vatsuvõtva pinna ehitus, kuhu jäävad joonjad või kaarekujulised moodustised.

Küünte jäljed jagunevad küünte eesmise ääre jäljed ja küüne välimise pealispinna jäljed: eesmise ääre jälgi kasutatakse põhiliselt jälje tekke mehhanismi kindlakstegemiseks ja küüne välimise pealispinna jälgi välispinna reljeefi uurimiseks, selle järgi võib identifitseerida inimest.¹⁷

2.2. Murdmis- ja tööriista jäljed

Murdmisriista ja tööriista jäljed sõltuvad esemest, mida kurjategija on kasutanud sissemurdmisel või tõkke avamiseks. Neid esemeid võib jagada kolme gruppi: spetsiaalselt sissemurdmiseks valmistatud riistad nt konksud, traadid ja muukrauad. Vahendid, mis on mõeldud kasutamiseks koduses majapidamises ja tööstuses: nt haamrid, kirved, kruvitsad, sõrgkangid, jne. Käepärased vahendid, mis olid sündmuskohal olemas, nt armatuurijupp, metalltoru, rauajupid.

Murdmisriistajälgede kujunemise viisid võivad olla süvendjäljed, mis tekkivad muljumisjälgedena ja staatilised, mis tekkivad riista kasutamisel kangina ukse ja akende avamisel. Libisemise (hõõrdumise) jäljed on pindmised ja dünaamilised. Tekivad ettevalmistamisetapis enne luku või riivi avamist, nt luku sees olevad jäljed, ukse piidal olevad jäljed, mis on tekkinud enne muljumisjälge. Lõike, raie, sae, puuri jäljed (ruumilised ja dünaamilised): riista lõikepind võib tekitada ka staatilise jälje. Tekivad piirdeelementide lõhkumisel, nt aknatrellid, lukkude väljapuurimine, lukkude läbisaagimine ja hammustamine, seinte lõhkumisel.¹⁸

2.3. Transpordivahendi ja looma jäljed

Transpordivahendite ja rehvi jäljed

Transpordivahendi jäljed võib liigitada vastavalt nende liigile:

1. Sõiduaudod – mis liiguvad õhuga täidetud rataste abil;

¹⁷Эксархопуло, А.А. *Криминалистика, Криминалистика в схемах и иллюстрациях. Учебное пособие-СПб: Издательство* (Юридический центр пресс 2002) lk 87.

¹⁸Эксархопуло, А.А. *Криминалистика, Криминалистика в схемах и иллюстрациях. Учебное пособие-СПб: Издательство* (Юридический центр пресс 2002) lk 81.

2. Veoautod;
3. Rööbassõidukid – tramm, rong;
4. Põllumajanduslik tehnika – traktorid, kombainid jne;
5. Suurendatud läbivusega tehnika;
6. Sõjatehnika – tankid, soomustransportöörid jne;
7. Jalastel – nt saanid, mootorsaan, soomekelk.¹⁹

Transpordivahenditel räägitakse nn käiguosast, kus on tegemist veeremi poolt jäetud jälgedega, mille tulemusel on võimalik eristada staatilisi ja dünaamilisi jälgi, mis omakorda liigituvad pindmised-, süvend-, katte- ja libisemise jäljed. Staatilisteks jälgedeks võib lugeda veeremi poolt jäetud jälgi, nt protektorifragmendid, rehvi jooksu jäljed, mis viitavad auto teljevahela, pidurdusjäljed ja dünaamilised jäljed, nt asfaldil ratta blokeerumisel jäänud jälg.

Samas tuleb arvestada, et alati ei ole jäljed seotud veeremiosaga vaid võivad olla jäetud transpordivahendi teiste osadega, milleks võivad olla: kerejäljed, pörkeraua, tiibade ja muude väljaulatuvate osade jäljed.

Muud jäljed, mis näitavad liikumissuunda, kütuse jäljed, määrdõlide jäljed, klaasikillud jm. Kokkupörke tagajärjel eralduvad osad, detailid. Seega saame transpordivahendite jälgede puhul rääkida nende tekke ja klassifitseerimise erinevatest aspektidest. Kuna ka autodel kasutatavad rehvid on toodetud erinevates tehastes ja firmade poolt, siis tuleb arvestada ka selle eripäraga. Rehvitootjad disainivad oma rehvide turvisemustri igaüks ainulaadselt. Goodyeari muster ei näi kunagi samasugune kui Bridgestone'i oma ja vastupidi. Paljud labori omavad näidiseid rehvitootjate viimastest mustritest ning samuti arhiivi aastate tagustest.²⁰

Looma jäljed

Loomajälgedega puhul tuleb arvestada, et sündmuskohal võib tegemist olla pindjälgedega või süvendjälgedega. Jälg kui selline on uurimisobjektiks ja kasutatav asitõendina. Tegemist võib olla üksiku jäljega või siis jälje reaga. Uurimisobjektiks võib saada looma jälg, kui on tegemist looma vargusega või on looma (hobune, kaamel, eesel) kasutatud näiteks varastatud asjade transportil. Loomade jäljed liigituvad kolme gruppi: käpa jäljed, hammaste ja kapjade-sõrgade jäljed. Olles sündmuskohalt talletanud looma jälje, on selle põhjal võimalik kindlaks määrata, kas on tegemist sõralise või kabjalise, kodu- või metsloomaga.

¹⁹Эжсархопуло, А.А. *Криминалистика, Криминалистика в схемах и иллюстрациях. Учебное пособие-СПб: Издательство(Юридический центр пресс 2002) lk 83.*

²⁰Adams, T. F; Kruttsinger, J. L. *CrimeSceneInvestigation* (Prentice Hall 2000) lk 54.

2.4. Muud jäljed ja osised

Relvad –tulirelvad, külmrelvad

Kuriteo toimepanemisel jätab tulirelva kasutamine mitmesuguseid jälgi. Sellisteks jälgedeks on kõigepealt pihtamisaengu (kuuli, haavlite või kartetšide) poolt objekti pihtamisel jäetud lasujäljed. Ühtlasi jäävad tulistamisel jäljed relvale, pihtamisaengule, padrunikestale, samuti relva hoidnud käele. Pihtamisaengu jäljed jaotatakse läbivuse järgi objekti läbivateks ja läbimata jälgedeks. Objekti läbiva jälje puhul eristatakse pihtamisaengu sisenemis- ja väljumisava.

Nugade, pussidega tekitatakse harilikult ohvrile löike, torke, löike-torke vigastusi. Need jäljed säilivad kannatanu, ohvri kehal või tema riietel. Samas jätab selline kontakt ka kurjategijale ohvrilt jälgi (veri, mis kandub kurjategija riietele), jälgi jääb ka kuriteoriistale (veri, juuksed, kiud).

Kiud ja kanga jäljed

Kiudude esinemisel (tekstiilikiudude, -materjalide ja -toodete uurimisel) on võimalik välja selgitada, kas esemetel on võõrosistena kiude ning tuvastada nende järgi, mis liiki materjalist või tootest kiud pärinevad ja seeläbi ka identifitseerida – kas kiududel on ühine liik või grupikuuluvus ja kas objektid on olnud vastastikusel kokkupuutes.

Praktikas kasutatakse võõrosiste mõiste asemel sageli mikroosakeste mõistet. See ei ole aga täpne. Mikroosake on füüsikas kvantmehhaanikale alluv kindla koostise ja kindlate omadustega aineosake – molekul, ioon, aatom, aatomituum või elementaarosake. Võõrosistest rääkides rõhutatakse, et tegu on objektile endale võõraste osistega.

Kehavedelikud

Inimeselt pärinevaid vedelikke, mis sisaldavad verd, spermat või muid bioloogilisi materjale, juukseid, sülge, nahatükke, sõrmeküüntega kriimustusi, luid, kehavedelikke, mis on kogutud sündmuskohalt või isikutelt, saab kasutada süüstimiseks või mittesüüstimiseks kuriteo toimepannud isiku suhtes. Seda põhjusel, et kõik inimesega seotud bioloogilised vedelikud ja materjalid sisaldavad DNA-d, mille järgi on võimalik seostada seda konkreetse isikuga.

3. JÄLGEDE KRIMINALISTIKALINE TÄHTSUS

Jälgede ja nende kujutiste uurimisega võivad saada lahendatud neli küsimustegruppi:

- 1) Kuriteo olustiku kindlakstegemisel (kas tõke on lõhutud seest või väljast poolt, millises lukuseisundis tekitati sellele vigastused, millal olid jäetud naha papillaarkurrustiku jäljed, kas enne tõkke eemaldamist (sissemurdmist) või pärast, millises suunas liikus kurjategija või transpordivahend jne);
- 2) Kurjategija mõningate väliste tunnuste kindlakstegemiseks, mis iseloomustavad teda (sugu, kasv, vanus, jalatsisuurus, kõnnaku iseärasusi, füüsiline jõud ja professionaalsed harjumused-töövõtted jne);
- 3) Grupilise kuuluvuse kindlaks tegemiseks (kumma käega – vasaku või paremaga, mis tüüpi riistaga, mis tüüpi transpordiga või automargiga on tegemist, mis tüüpi või mudeli jalatsiga on jäljed jäetud);
- 4) Objektide identifitseerimiseks (kas on jäetud naha papillaarkurrustiku jälgi, jalajälgi, hamba jälgi konkreetse isiku poolt; kas on jäetud jälgi esemega, mis oli kahtlustatavalt ära võetud või leitud sündmuskohalt).²¹

Jäetud jälgede tüübi uurimisel eesmärgiga teha kindlaks nende kaudu erinevaid kuriteo asjaolusid ja tingimusi, grupikuuluvuse määramisel ning eriti identifitseerimisel lähtub trassoloogia üldistest teoreetilistest olukordadest materiaalsete objektide individuaalsuses ja välisehituse stabiilsest ehitusest. Materiaalse objekti välisehituse individuaalsust tehakse kindlaks tunnustega, mis eristavad teda teistest objektidest ning on kordumatud. Objekt oma välises ehituses erinevate faktorite mõjul (ekspluatatsioon, remont, väliskeskkond, haigus jms) võib muutuda, kuid igal hetkel on tema välisehitus iseloomulik vaid temale endale.

Välisehituses eristatakse kahte tunnuste gruppi: üldised, mis iseloomustavad objekti kui tervikut ja on iseloomulik mitmele (grupile) objektile, ja individuaalsed, mis iseloomustavad erinevate väiksemate detailide ehitust. Üldiseid tunnuseid võib kasutada põhipildi saamiseks, liigitamaks objekte mingisse gruppi. Individualiseerimise ja identifitseerimise aluseks on aga

²¹Дубягина, О.П.; Дубягин, Ю.П. *КриминалистикаСхемы-Таблицы-Тесты-„Экзамен* (Москва 2006) lk 96.

väikesed reljeefi detailid. Selle puhul on tähtis nende eristatavuse tase. Objekti saab identifitseerida vaid siis, kui ta välised tunnused on selgelt eristatavad.²²

Objekti välisehituse püsivuse all mõeldakse selle omadusi säilitada talle antud vormi mingiks ajahetkes. Erinevad objektid omavad erinevaid püsivuse tasemeid: ühed kõrget, teised madalat. Kõrget püsivustaset omavaid objekte saab kasutada grupi kindlakstegemisel ja identifitseerimisel, isegi siis kui ajavahemik selle leidmise ja uurimise vahel oli pikk. Vähem püsivamad objektid võivad lühikese aja jooksul muutuda sedavõrd palju, et nende abil identifitseerimine muutub väga raskeks või isegi võimatuks. See kohustab uurijaid õigeaegselt saatma ekspertiisidele jälgi ja jälgi jätnud objekte.²³

3.1. Inimese kehaosade jälgede tähtsus

Daktüloskoopilised jäljed

Naha papillaarkurrustiku jälgede järgi on võimalik identifitseerida isik ning saada andmeid jälgede kujunemismehhanismi kohta. Kui isegi ei ole veel kahtlusalust, siis sõrmejäljed võivad anda juhtnõore ja aimu kurjategija kasvu, soo ja tegevusala kohta. Sündmuskohalt avastatud väiksed sõrmejäljed annavad aluse teha oletuse väikse inimese osalusele kuriteo sooritamises ja sõrmejäljed seinal võivad anda vihje kahtlusaluse pikkusele. Ehitajatel on krobelised käed, samas kui muusikutel on sõrmeotste nahk kõvenenud. Jäljed võivad tõendada või lükata ümber ohvri või tunnistaja juttu määrates kindlaks jälgede asukoha, kus nad väitsid need olevat. Isegi jälgede puudumine võib olla tähtis asjaolu. Näiteks enesetapu puhul ei ole kunagi märke jälgede ärapühkimisest.²⁴

Jalajäljed

Jalajälgede puhul on võimalik selgitada tõendamisel tähtsad andmed jalajälje või liikumisjäljed jätnud isiku ja jälgede jätmise viisi kohta; identifitseerida jalatsijälje järgi jalats või palja jala jälje järgi isik. Samuti jääb tallamustri vahele pehmet materjali, näiteks muda või vaha, mis võimaldab määratleda paikkonna, kus kurjategija on liikunud, tuues endaga kuriteopaigale osiseid või sealt lahkudes neid kaasa võttes.

²²Дубягина, О.П.; Дубягин, Ю.П. *КриминалистикаСхемы-Таблицы-Тесты-„Экзамен* (Москва 2006) lk 97.

²³Дубягина, О.П.; Дубягин, Ю.П. *КриминалистикаСхемы-Таблицы-Тесты-„Экзамен* (Москва 2006) lk 97.

²⁴Эксархопуло, А.А. *Криминалистика, Криминалистика в схемах и иллюстрациях. Учебное пособие-СПб: Издательство(Юридический центр пресс 2002)lk 68.*

Mõõtes joonlauaga sündmuskohal oleva jälje pikkuse, on võimalik määrata ära jalatsi suurus ning seeläbi ka umbkaudne inimese pikkus. Samuti saab jälgede järgi aru inimese tegevusest, sest rasked või rasket asja kandvad inimesed jätavad kannakohtadele sügavamad jäljed, jooksvad või kiiresti kõndivad inimesed jätavad aga päkkadele sügavamad jäljed kui kandadele. Jälgede asetus annab vihjeid inimese soo ja vanuse kohta. Naised ja nooremad inimesed teevad väiksemaid jälgi ja lühemaid samme kui mehed ja vanemad inimesed. Lonkav inimene tekitab sügavama jälje terve jalaga, mis kannab keha ning kepp ja kargud võivad samuti jälje jätta.

Seega võimaldab sündmuskohalt talletatud jala- või jalatsijalg anda vastuse järgmistele küsimustele: millises suunas tuli ja lahkus kurjategija; kas sündmuskohal oli üks või mitu inimest; kas jalajäljed on jäetud mehe või naise poolt; kas täiskasvanu või lapse poolt; millises tempos liikus inimene; isiku umbkaudne pikkus; kuidas kurjategija liikus sündmuskohal; milline oli jälje jätnud inimese füüsiline seisund; millise tüübi või mudeli juurde jalats kuulub (sport, töö, king); kas tallal on iseärasusi, defekte.²⁵

Hammaste jäljed

Hambajäljed võimaldavad teha järeldusi hambajälgi jätnud hammastiku kohta ning identifitseerida kontrollitav isik. Sündmuskohale jäetud hambajäljed võivad olla väga efektiivsed tõendid avastamiseks kurjategijat. Hambad, nende kuju, asetus, arv, vigastused, hambumus on igal isikul erinevad. Hammaste endi sees säilib väga pikalt DNA, mille abil saab tuvastada tundmatuid lagununud laipu, õnnetuste ohvreid jne. Ekspertid võivad hammustuse jälgede järgi ohvril, toidul või muudel materjalidel kindlaks teha hammaste struktuuri, mida on võimalik hiljem sobitada kurjategija omadega.

Seega võimaldab sündmuskohalt talletatud hambajälgi jätnud hammastik anda vastuse järgmistele küsimustele: 1. kas kuriteosündmuse puutuval objektil avastatud hambajäljed on jäetud inimese hammastega (küsimus on asjakohane, kui inimese hambajälgede esinemine ei ole ilmne); 2. millised on objektile hambajäljed jätnud isiku hammastiku iseärasused.²⁶

²⁵Adams, T. F; Kruttsinger, J. L. *Crime Scene Investigation* (Prentice Hall 2000) lk 55.

²⁶Эжсархопуло, А.А. *Криминалистика, Криминалистика в схемах и иллюстрациях. Учебное пособие-СПб: Издательство(Юридический центр пресс 2002) lk 74.*

Küünte jäljed

Küünte jälgi võib avastada tapetu kaelal tema kägistamise korral, aga ka kehal, kui on olnud tegemist seksuaalkuriteoga. Samas ei ole välistatud ka juhud, et sündmuskohalt leitakse murdunud küüs. Tegemist on sel juhul mehhaanilise eemaldumisega. Vaatamata sellele, et inimeste küüned on erineva kujuga võib neid jagada kolme gruppi:

1. ovaalsed ja ümarad küüned;
2. nurga all lõigatud küüned;
3. sakilised (näritud) küüned.

Sügavate ja selgesti eristatavate jälgede korral valmistatakse neist jäljendid; samuti tehakse jäljendeid kahtlustatava küüntest, kui isik on kinnipeetud vahetult peale kuriteo sooritamist (mõne tunni möödudes) ja võib arvata, et ta ei ole jõudnud küüntega midagi ette võtta – neid lõigata või neid korrastada. Kui tehtud jäljendid ja tapetu kehal olevad jäljed osutuvad samasteks (võrdlusuuringu tulemusel), siis võib tõenäoliselt teha järelduse, teiste arvestatavate tõendite olemasolul (kehal fikseeritud jäljed), et küünte jäljed ohvri kehal on jäetud nimelt selle kahtlustatava poolt.²⁷

3.2. Murdmis- ja tööriistajälgede tähtsus

Murdmis- ja tööriista jälgede tähtsus seisneb selles, et me saame selgitada, millist liiki eset on kasutatud kuriteo toimepanemisel, identifitseerida kontrollitava murdmis- või tööriist ning tuvastada sissemurdmise mehhanism, tõkke ja luku purustamise, lahtimurdmise või avamisega ja plommi rikkumisega seotud asjaolud. Jäetud jälgede pinnalt saame selgitada, kuidas kurjategija orienteerus sündmuskohal, kaua tal läks aega, millist ametit valdab kurjategija; tema füüsiline seisukord, pikkus, tugevus, käelisus.

Kuriteopaigal olevate jälgede ja ka sinna jäänud tööriistade järgi saame vastuse järgmistele küsimustele: millist liiki eset on kasutatud kuriteosündmusse puutuvaks toiminguks; on võimalik kontrollida jäljendi järgi kontrollitavat eset; saame informatsiooni tööriista grupikuuluvuse kohta, mida on kasutatud kuriteosündmusse puutuva objekti avamisel; kas sündmuskoha vaatlusel avastatud tööriista jälg on jäetud kontrollitava tööriistaga; millises järjestuses on objektile murdmisriista jäljed jäetud; kas tõkke lahtimurdmisel on kasutatud ühte või mitut murdmisriista; milline on murdmis- või tööriista kasutanud isiku kasv.

²⁷Дубягина, О.П.; Дубягин, Ю.П. *КриминалистикаСхемы-Таблицы-Тесты-„Экзамен* (Москва 2006) lk 47.

Küsimuse lahendamisel lähtutakse murdmis- või tööriista toetuspunkti kõrgusest põranda- või maapinnast. Murdmis- ja tööriistajäljed annavad informatsiooni ka luku avamise või lahtimuukimise ning plommi rikkumisega seonduvate asjaolude selgitamise kohta.

3.3. Transpordivahendi ja looma jälgede tähtsus

Transpordivahendi jäljed

Liiklusvahendi jäljed on jäetud kas mehaanilise rööbastega liiklusvahendi (auto, mootorratas, motoroller, traktor, põllumajanduslik liikurmasin, jne), rakmesliiklusvahendi (vanker, regijms, mille veoks kasutatakse hobust või kelgukoera) või mõne muu liiklusvahendiga (jalgratas). Need jäljed jäävad sündmuskohale liiklusõnnetusel, samuti siis, kui kuriteo toimepanemisel kasutati mõnada liiklusvahendit või see ärandati.

Sündmuskohale jäänud liiklusvahendi jälgede abil on võimalik selgitada, millist liiki ja mudelit liiklusvahend osales kuriteosündmuses, identifitseerida liiklusvahendi ratas või muu osa ning tuvastada liiklusvahendi jälgede jätmisega seonduvad asjaolud. Kui sündmuskohalt on talletatud või fikseeritud jälgi, siis saame selgitada kuriteosündmuses osalenud liiklusvahendi liigi ja mudeli, ratta või muu osa identifitseerida ning tuvastada ka liiklusvahendi jälgede jätmisega seonduvad asjaolud.²⁸

Loomajäljed

Sündmuskohalt avastatud loomajälgede alusel saame lahendada küsimused, mida on seotud looma poolt jäetud tema jalgade jälgedega. See võimaldab määratleda looma liigi, vanuse, liikumise kiiruse ja suuna erisused. Ka loom võib olla ennast vigastanud ning see annab võimaluse teha järelduse tema vigastatusest ja haavade olemasolust. Loomade poolt jäetud hammaste jälgede järgi, mis võivad olla jäänud inimkehasse või mõnda tõkkesse, saame määratleda looma liigi ja vanuse. Kehasse või tõkkesse jäänud jälgede järgi saab hinnata hammaste erisusi ja anomaaliaid, mis võimaldab looma identifitseerida. Kuna loomad võivad olla käpalised ja ka sõralised, kabjalised, siis nende puhul on tegemist ühe erisusega. Hobuseraua järgi võib määratleda selle valmistamise viisi, mis materjalist on see raud valmistatud, määratleda raua tüübi ja identifitseerida hobuseraua. Kindlasti eeldab see ka

²⁸Дубягина, О.П.; Дубягин, Ю.П. *КриминалистикаСхемы-Таблицы-Тесты-„Экзамен* (Москва 2006) lk 49.

ekspertide kaasamist leidmaks üheseid vastuseid küsimustele, mis tekkivad sündmuskoha vaatluse käigus, aga esmase hinnangu suudab anda ka sündmuskohal töötav politseiametnik.

3.4. Muude jälgede tähtsus

Tulirelva ja lasu jäljed

Tulistamisel kujunenud jälgede uurimisel saab kindlaks määrata, millist süsteemi ja mudelit tulirelva on kasutatud kuriteo toimepanemisel ning identifitseerida tulirelv tulistamisel pihtamisaengule või padrunikestale jäänud jälgede järgi. Iga leitud padruni järgi on aga võimalik tuvastada missuguse relva laadimiseks on padrun sobilik. Kahtlustatava isiku kätel kogutud süütesegu tahmaproovide järgi on võimalik kindlaks määrata, kas isik on viimase kuue tunni jooksul kasutanud tulirelva või olnud tulistamise vahetus läheduses.

Tulistamisel paiskuvad pihtamisaengu järel koos suudmeleegiga relvaraua suudmest välja suure purustusjõuga gaasid. Ühtlasi paiskub relvarauast püssirohu mittetäieliku põlemise tagajärjel välja püssirohutahma, põlemata või poolpõlenud püssirohuosakesi, relvaraua õõne läbimisel pihtamisaengult hõõrdunud metalliosakesi, sütiku süütesegu põlemisjääke ning määrdõli piisku. Püssirohutahma ja sütiku süütesegu põlemisjääke paiskub tulistamisel ka padrunipesa, padrunikesta ja sulguri vahelt, samuti paiskub neid välja revolvri relvaraua ja revolveritrumli vahelt, tühja padrunikesta eemaldamisel relvast ja relva ümberlaadimisel, ladestudes laskja kehaosadele (tavaliselt kätele, näole) ja rõivastele lasujälgedena. Selliste lasujälgede väljaselgitamine kahtlustatava või ohvri kätel ja rõivastel võimaldab saada tõendusteabe kogumisel kriminaalmenetluses olulisi uusi andmeid tõendamiseseme asjaolude kohta.²⁹

Relva vaatlusel, uurides relva pinda, võimaldab see välja selgitada, kas ja kus esineb metallil roostejälgi laikudena, täpetena või kihina, kirjeldatakse relval paiknevaid muid jälgi ja aineosakesi (nt deformatsioonid, sisselõiked, nähtavad tekstiilikiud, veri vms). Kui on alust arvata, et lask võis toimuda relva kukkumisel saadud põrutusest, on vaja tuvastada, kas relval leidub kukkumisel ülekandunud puidu-, värvi- või pinnaseosakesi. Ühtlasi peab kontrollima, kas kohas, kust relv leiti, on relva kukkumisele viitavaid jälgi. Tasasel pinnal on kukkumisele viitavad jäljed hästi nähtavad pinnale madalalt suunatud külgvalguses.

²⁹Põldsam, Ü. *Loengukonspekt-metoodiline juhend „ Süütesegu põlemisjääkide talletamine“* (Tallinn 2001)

Kuriteo toimepanemisel kasutatud konkreetse tulirelva tuvastamiseks on vaja lisaks relva grupikuuluvuse kindlakstegemisel aluseks olnud tunnustele uurida ja võrrelda sündmuskohalt leitud padrunikestale ja eksperimentaallaskude tegemisel saadud võrdluspadrunistadele jäetud jälgede järgi lööknõela otsiku või mõne teise relvadetaili mikroskoopilisi iseärasusi. Selleks vajatakse stereo- ja võrdluskraanide ning selle valdkonna eksperdi abi ekspertiisi vormis.³⁰

Juuste, karvade, looma karvade (villa) jäljed

Erinevate isikuvastaste kuritegude korral võib sündmuskohadelt tuvastada erinevaid karvu, mis oma tekkemehhanismilt võivad olla sinna jäänud mehaanilise eemalduse (lõikamine, rebimine, välja löömine) või loomuliku väljalangemise tagajärjel; erinevate objektide omavahelisel kokkupuutel (karvaste, aga ka kõvade esemetega). Kõige tüüpilisemad karvade, juuste avastamise kohad on: pinnas, riided, inimese nahalt, kuriteovahendilt, transpordivahendilt, piiretel/tõketelt, põõsastik, puud, eluruumid.

Kehavedelike jäljed

Seksuaalkuritegude korral on väga oluline avastada ja uurida sperma plekke. Sperma "jäljed" võivad olla kannatanu ja kurjategijate riidel, ka erinevatel esemetel – linadel, tekil, mööblil jne. Tapetul võib leida sperma jälgi reie/puusa siseküljelt, kõhult, anaalpiirkonnas ja rindade vahelt. Uurides surnukeha, helenduvad sperma jäljed sellel, jättes kehale laki kihile iseloomuliku mulje. Eriti hästi on see näha pimendatud ruumis kasutades langevat külgvalgust või valgustades küünlaga.

Väga oluline osa on eeluurimisel bioloogiliste objektide tekkemehhanismi väljaselgitamine, mille hulgas omavad erilist tähtsust verejäljed. Verejälgede morfoloogiliste tunnuste järgi, mis on avastatud sündmuskohal, võib saada informatsiooni jälje tekkemehhanismi kohta, selliste kuriteoga seotud asjaolude kohta, nagu:

1. millisest kehapiirkonnast võib pärineda veri;
2. milline on avastatud vere jälgede tekkemehhanism (verejooksu intensiivsus, mis kõrguselt ja mis nurga all vere tilgad on langenud, kas inimene on liikunud peale vigastuste saamist, millistel konkreetsetel esemetel võivad olla verejäljed (vigastuse tekitamise eset otsides);

³⁰Põldsam, Ü. *Loengukonspekt-metoodiline juhend „ Süütesegu põlemisjääkide talletamine“* (Tallinn 2001)

3. milline oli, arvestades verejälgede iseloomu, toimepandud kuriteo mehhanism (ohvri ja ründaja vastastikune asend haavamise hetkel, millisesse keha piirkonda võisid olla tekitatud vigastused, kas laipa on ümberpaigutatud, vigastuste hulk, nende tekke järjekord);
4. milline on avastatud verejälgede tekke aeg.

Lõhnajäljed

Odoroloogiliste jälgede tähtsust operatiiv-jälitustöös on raske üle hinnata. Iga inimese lõhn, mis spetsialistide arvamusel, on nn keemiline „allkiri“, on väga individuaalne. Inimese isiklik lõhn imbub riietesse ja jalatsitesse ning jääb sinna kauaks püsima (praktika on näidanud, et sündmuskohalt leitud lõhn säilib kuni mitu aastat). Lõhnas sisalduva informatsiooni kasutamine real juhtumel annab võimaluse edukalt avastada raskeid kuritegusid, mis on reeglina toime pandud ilma tunnistajateta.³¹

Lõhnajälgi võib jagada nende tekkimismehhanismi järgi:

Jälg – „lõhn“ on lõhnaaine osakeste gaasitaoline segu ehk lõhnajalg, kus on puudu lõhnaallikas. „Lõhn“ on väga püsimatu jälg, mis pidevalt hajub ümbritsevas keskkonnas ning kaob praktiliselt ära. Järelikult, „lõhna“ avastamise kohal tuleb nii kiiresti, kui võimalik teostada jälje võetus ja konserveerimine.

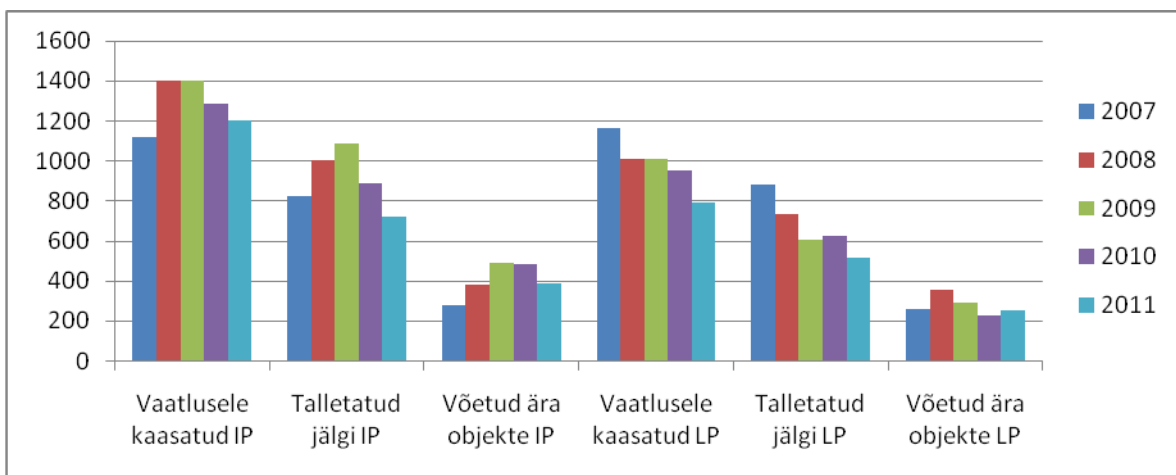
Jälg – „lõhnaallikas“ on inim-, looma-, putuka-, taime-, eseme- ning kehalõhnad orgaanilise ja anorgaanilise loomuga. Sellised jäljed omavad ka trassoloogilise jälje tähendust. Näiteks, jalatsi- või nähtamatud sõrmejäljed sündmuskohal leitud objektidelt omavad trassoloogilist ja odoroloogilist informatsiooni samaaegselt, seega jälgede informatsiooni võetus tuleb teostada kindlas järjekorras.³²

³¹Пенкина, Н.В. *Одорология в доказывании преступлений* (Волгоград 1999) lk 34.

³²Балашов, Н.М. *Криминалистическая техника*, (Москва 2002) lk 224.

4. SÜNDMUSKOHTADELT KAASA VÕETUD JÄLGEDE JA OBJEKTIDE ANALÜÜS IDA- JA LÕUNA PREFEKTUURI KRIMINALISTIKATEENISTUSTE NÄITEL AASTATEL 2007-2011

Sündmuskohtadel talletatud jälgede ja objektide võrdlemiseks kõrvutatakse Ida-ja Lõuna prefektuuri kriminalistikateenistuse (edaspidi IP ja LP) tööaruandeid. Kuna nelja prefektuuri teeninduspiirkonnad on jagatud proportsionaalselt regiooniti, siis kahe valitud prefektuuri kriminalistide tegevuse analüüs on kohane. Samas on ka mõlemas regioonis registreeritud väljasõitude arvud küllaltki sarnased. Mõlema prefektuuri kriminalistikateenistustes töötab enam vähem võrdväärne hulk ametnikke. Lõuna Prefektuuris 12 politseiametnikku ja Ida Prefektuuris 8 politseiametnikku. See võimaldab võrdse territoriaalse jaotuse ja inimressursi olemasolul saada küllaltki objektiivse tulemuse tehtavast tööst sündmuskohtadel jälgede talletamise osas.

Joonis 1. Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide kaasamine vaatlustele ja neilt talletatud jäljed, objektid 2007-2011 aastal (absoluutarvudes)³³

Kriminalistide töö aruannetest nähtub (vt joonis 1), et aastal 2007 oli Ida prefektuuri kriminalistide kaasatud vaatlustele 1119 korral, sellest sündmuskoha vaatlustele kaasamine toimus 1057 korral ning sõidukite vaatlusele 62 korral. Eriilgilisi jälgi (naha

³³Politsei- ja Piirivalveameti siseveeb „Kriminalistikateenistuste aruanded“ ppa-siseveeb.politsei/kriminaaltöö/kriminalistika/aruanded.dok. (12.02.2012)

papillaarkurrustiku jäljed, tööriistajäljed, jalatsijäljed, sõidukitejäljed, kindajäljed, lasujäljed, materjaliosakesed, kiud, bioloogilised proovid (DNA), muud jäljed, proovid) talletati kriminalistide poolt kaasatud toimingutest 842 korral. Samas on ka sündmuskohtadelt ära võetud objekte sõrmejäljeuuringuks, bioloogilise materjali uuringuks, trassoloogilisteks uuringuteks (tööriist, lukk, lukusüdamik) ja ballistiliseks uuringuks (kuul, padrunikest, relv) 279 objekti.

Isikuvastased süüteod (vt lisa 1) on jagatud aruannetes eluvastased, tervisevastased. Eluvastastele süütegude vaatlustele kaasati kriminaliste 45 korral, tervisevastaste 62 korral. Vaadeldes sündmuskohtadelt talletatud eriliigiliste jälgede osakaalu, siis nii eluvastaste kui ka tervisevastastelt sündmuskohtadelt on domineerivad DNA proovid (30 ja 39). Kaasa on võetud objekte enim bioloogilise materjali uuringuks (6 ja 2). Nende kuriteo liikide puhul on minimaalne tähelepanu pööratud papillaarkurrustiku jälgedele (6 ja 5), jalatsijälgedele (5 ja 1).

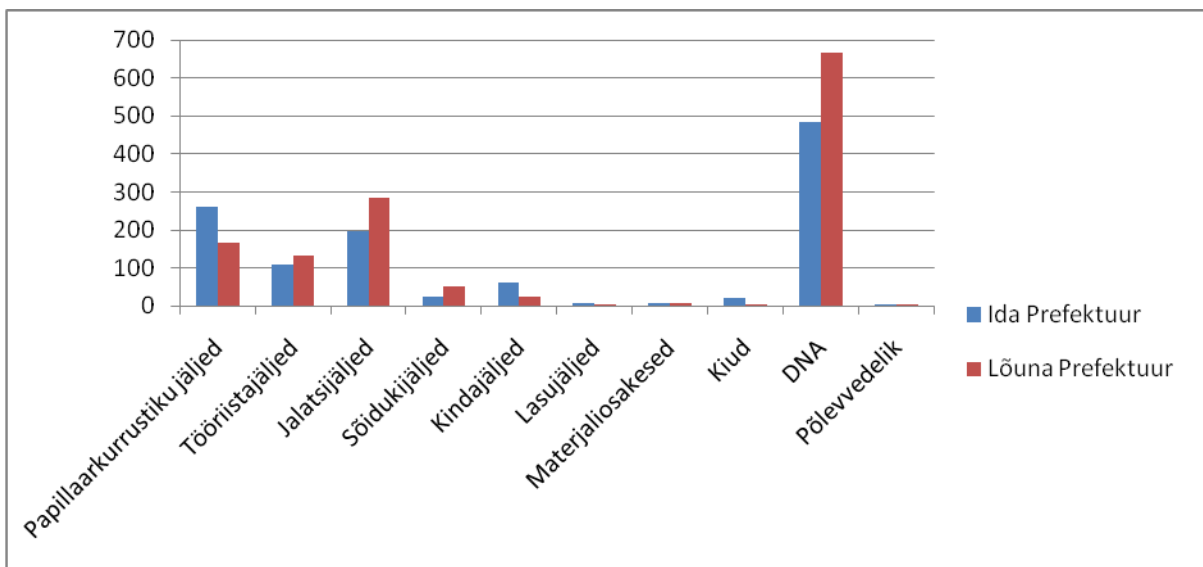
Varavastaste süütegude (vt lisa 1) puhul on kriminaliste enim kaasatud vaatlustele, mis on seotud vargustega asutusest (257), eluruumist (262) ja sõidukist (88). Nende süütegudega seotud vaatlustel on domineerivad bioloogilised proovid, mis võeti vastavalt 106, 127 ja 49 ning naha papillaarkurrustiku jäljed, mis on vastavalt 79, 108 ja 14. Objekte võeti kaasa enim tööriistu, lukke, lukusüdamikke (19, 19 ja 2). Vähem tähelepanu on varavastaste süütegude puhul pööratud tööriista (28, 50 ja 2) ja jalatsi (78, 57 ja 3) jälgedele.

Lõuna prefektuuri kriminaliste kaasati samal ajaperioodil vaatlustele 1167 korral, millest 1080 moodustavad sündmuskoha vaatlused ja 31 sõidukite vaatlused. Eriliigilisi jälgi talletati kriminalistide poolt kaasatud toimingutest 842 korral. Samas on ka sündmuskohtadelt ära võetud objekte 263.

Eluvastastele süütegude (vt lisa 1) vaatlustele kaasati kriminaliste 13 korral, tervisevastaste 28 korral. Vaadeldes sündmuskohtadelt talletatud eriliigiliste jälgede osakaalu, siis nii eluvastaste kui ka tervisevastastelt sündmuskohtadelt on domineerivad DNA proovid (7 ja 10). Kaasa on võetud objekte enim bioloogilise materjali uuringuks (3 ja 6). Nende kuriteo liikide puhul on minimaalne tähelepanu pööratud papillaarkurrustiku jälgedele (1), jalatsijälgedele (1).

Varavastaste süütegude (vt lisa 1) puhul on kriminaliste enim kaasatud vaatlustele, mis on seotud vargustega asutusest (238), eluruumist (275) ja sõidukist (200). Nende süütegudega seotud vaatlustel on domineerivad bioloogilised proovid, mis võeti vastavalt 156, 175 ja 161 ning jalatsijäljed, mis on vastavalt 90, 110 ja 12. Objekte võeti kaasa enim sõrmejälgede uuringuks (26, 28 ja 21). Vähem tähelepanu on varavastaste süütegude puhul pööratud tööriista (52, 56 ja 6) ja papillaarkurrustiku jälgedele (44, 72 ja 23).

Aruandest nähtub, et IP kriminalistide kaasamisel erinevatesse toimingutesse (sündmuskoha vaatlus, sõiduki vaatlus) ja neilt talletatud jälgede, esemete, objektide, proovide osakaal on 75,25%, LP kriminalistidel on sama näitaja antud ajaperioodil 75,66%. Aastal 2007 registreeritud kuritegude koguarv IP-s oli 7664 ja LP-s 12066.³⁴

Joonis 2. Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide poolt talletatud jäljed ja võetud proovid 2007 aasta (absoluutarvudes)³⁵

Talletatud jälgedest ja võetud proovidest moodustas kõige suurema osa nii IP kui ka LP puhul bioloogiline proov ehk DNA, mida võeti vastavalt 485 ja 665 korral. Seega IP puhul võeti kogu talletatud jälgede hulgast DNA-d 58,9% juhtudest, LP-s oli vastav näit koguni 75,3%.

Sellele järgnes traditsioonilistest kriminalistikalistest jälgedest IP-s 260 juhul talletatud naha papillaarkurrustiku jäljed, mida LP puhul talletati 165. LP olid domineerivad jalatsijäljed, mida talletati 285 juhul ning IP puhul oli sama näitaja 196. Neljandal kohal talletatutest olid nii IP-s kui LP-s tööriistajäljed vastavalt 108 ja 133 juhtu.

Kõige vähem talletatutest moodustasid lasujäljed, mida IP puhul võeti 6 ja LP puhul kõigest kaks. Selliste jälgede vähesuse põhjuseks on asjaolu, et kui puuduvad relvadega seotud kuriteod, siis neid jälgi ei tekigi.

2008 aastal oli IP kriminaliste kaasatud vaatlustele juba 1405 korral (vt joonis 1), sellest sündmuskoha vaatlused moodustavad 1338 ning sõidukite vaatlused 67. Võrreldes 2007. a-ga on märgatava tõusu sündmuskohtadele kriminalistide kaasamises 286 korda enam teinud IP. Eriliigilisi jälgi talletati kriminalistide poolt kaasatud toimingutest 1006 korral. Võrreldes

³⁴Justiitsministeerium „Aastaülevaated“ www.just.ee/39931 (13.04.2012)

³⁵Politsei- ja Piirivalveameti siseveeb „Kriminalistikateenistuste aruanded“ ppa-siseveeb.politsei/kriminaaltöö/kriminalistika/aruanded.dok. (12.02.2012)

aastaga 2007 on talletatud rohkem 164 jälge. Sündmuskohtadelt on ära võetud objekte 383. Siingi on kasv 104 võrreldes 2007. aastaga.

Eluvastastele süütegude (vt lisa 2) vaatlustele kaasati kriminaliste 33 korral, tervisevastaste 65 korral. Vaadeldes sündmuskohtadelt talletatud eriliigiliste jälgede osakaalu, siis nii eluvastaste kui ka tervisevastastelt sündmuskohtadelt on domineerivad DNA proovid (19 ja 39). Kaasa on võetud objekte enim bioloogilise materjali uuringuks (2 ja 4). Nende kuriteo liikide puhul on minimaalne tähelepanu pööratud papillaarkurrustiku jälgedele (5 ja 4), jalatsijälgedele (3 ja 1).

Varavastaste süütegude (vt lisa 2) puhul on kriminaliste enim kaasatud vaatlustele, mis on seotud vargustega asutusest (316), eluruumist (351) ja sõidukist (191). Nende süütegudega seotud vaatlustel on domineerivad bioloogilised proovid, mis võeti vastavalt 153, 192 ja 90 ning papillaarkurrustiku jäljed, mis on vastavalt 101, 100 ja 25. Objekte võeti kaasa enim sõrmejälgede uuringuks (20, 20 ja 10). Vähem tähelepanu on varavastaste süütegude puhul pööratud tööriista (29, 42 ja 10) ja jalatsijälgedele (90, 55 ja 20).

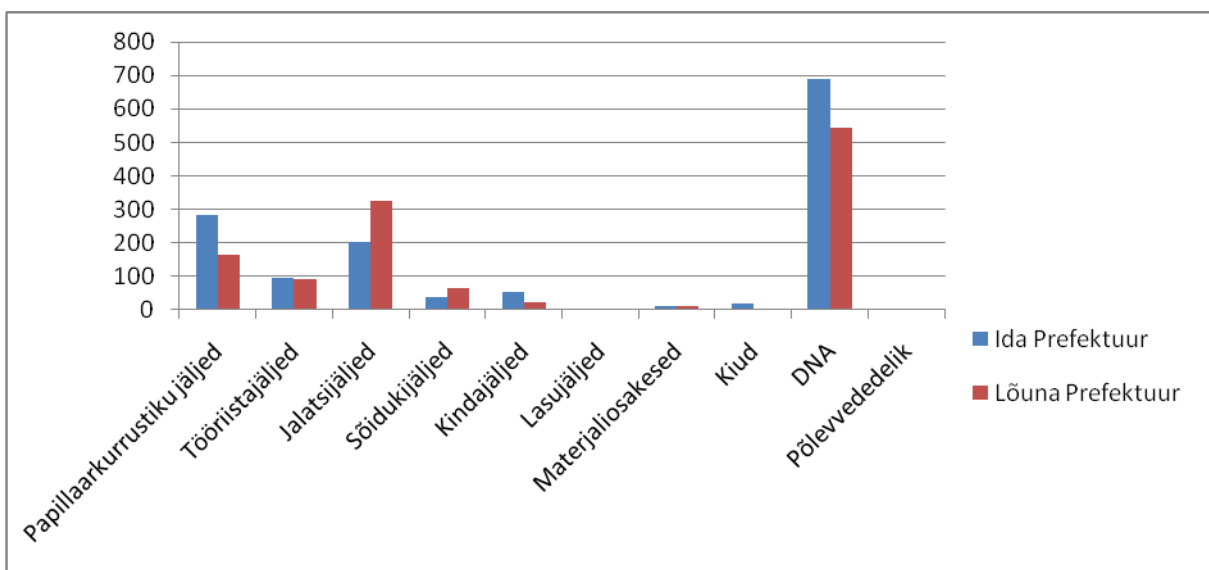
LP kriminaliste kaasati samal ajaperioodil vaatlustele 1009 korral, millest 893 moodustavad sündmuskoha vaatlused ja 48 sõidukite vaatlused. Eriliigilisi jälgi talletati kriminalistide poolt kaasatud toimingutest 733 korral. Sündmuskohtadelt ära võetud objekte on 356. Siin on kasv 93 võrreldes 2007 aastaga.

Eluvastastele süütegude (vt lisa 2) vaatlustele kaasati LP kriminaliste 33 korral, tervisevastaste 65 korral. Vaadeldes sündmuskohtadelt talletatud eriliigiliste jälgede osakaalu, siis nii eluvastaste kui ka tervisevastastelt sündmuskohtadelt on domineerivad DNA proovid (17 ja 22). Kaasa on võetud objekte enim bioloogilise materjali uuringuks (14 ja 13). Nende kuriteo liikide puhul on minimaalne tähelepanu pööratud papillaarkurrustiku jälgedele (1 ja 2), jalatsijälgedele (5 ja 3).

Varavastaste süütegude (vt lisa 2) puhul on kriminaliste enim kaasatud vaatlustele, mis on seotud vargustega asutusest (247), eluruumist (257) ja sõidukist (107). Nende süütegudega seotud vaatlustel on domineerivad bioloogilised proovid, mis võeti vastavalt 162, 152 ja 68 ning jalatsijäljed, mis on vastavalt 138, 102 ja 18. Objekte võeti kaasa enim sõrmejälgede uuringuks (43, 32 ja 25). Vähem tähelepanu on varavastaste süütegude puhul pööratud tööriista- (33, 44 ja 3) ja papillaarkurrustiku jälgedele (54, 58 ja 22).

Aruandest nähtub, et IP kriminalistide kaasamisel erinevatesse toimingutesse (sündmuskoha vaatlus; sõiduki vaatlus) ja neilt talletatud jälgede, esemete, objektide, proovide osakaal on

71,6%, LP kriminalistidel on sama näitaja antud ajaperioodil 72,65%. Aastal 2008 registreeritud kuritegude koguarv IP-s oli 8567 ja LP-s 9890.³⁶

Joonis 3. Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide poolt talletatud jäljed ja võetud proovid 2008 aasta (absoluutarvudes)³⁷

Talletatud jälgedest ja võetud proovidest moodustas kõige suurema osa nii IP kui ka LP puhul bioloogiline proov ehk DNA, mida võeti vastavalt 688 ja 504 korral. Seega IP puhul võeti kogu talletatud jälgede hulgast DNA-d 68,4% juhtudest, LP oli vastav näit koguni 72,4%.

Sellele järgnes IP-s 282 juhul talletatud naha papillaarkurrustiku jäljed, mida LP puhul talletati 164. LP olid domineerivad jalatsijäljed, mida talletati 325 juhul ning IP puhul oli sama näitaja 204. Neljandal kohal talletatutest olid nii IP-l kui LP-l tööriistajäljed vastavalt 96 ja 90 juhtu. Kõige vähem talletati 2008 aastal IP-s lasujälgi 2 korral ning LP-s olid nendeks kiud, mida võeti vaid 1 sündmusel.

2009 aastal oli IP kriminaliste kaasatud vaatlustele 1401 korral (vt joonis 1), sellest sündmuskoha vaatlustele kaasamine toimus 1357 korral ning sõidukite vaatlusele 44 korral. Eriliigilisi jälgi talletati kriminalistide poolt kaasatud toimingutest 1068 korral. Sündmuskohtadelt on ära võetud 494 objekti. IP poolt on võetud võrreldes 2008. a-ga 111 objekti rohkem.

Eluvastastele süütegude (vt lisa 3) vaatlustele kaasati IP kriminaliste 35 korral, tervisevastaste 38 korral. Vaadeldes sündmuskohtadelt talletatud eriliigiliste jälgede osakaalu, siis nii eluvastaste kui ka tervisevastastelt sündmuskohtadelt on domineerivad DNA proovid (20 ja

³⁶Justiitsministeerium „Aastaülevaated“ www.just.ee/399310 (13.04.2012)

³⁷Politsei- ja Piirivalveametis siseveeb „Kriminalistikateenistuste aruanded“ ppa-siseveeb.politsei/kriminaaltöö/kriminalistika/aruanded.dok. (12.02.2012)

22). Kaasa on võetud objekte enim bioloogilise materjali uuringuks (7 ja 3). Nende kuriteo liikide puhul on minimaalne tähelepanu pööratud papillaarkurrustiku jälgedele (5 ja 4), jalatsijälgedele (3 ja 0).

Varavastaste süütegude (vt lisa 3) puhul on kriminaliste enim kaasatud vaatlustele, mis on seotud vargustega asutusest (321), eluruumist (405) ja sõidukist (147). Nende süütegudega seotud vaatlustel on domineerivad bioloogilised proovid, mis võeti vastavalt 162, 230 ja 88 ning jalatsijäljed, mis on vastavalt 123, 97 ja 18. Objekte võeti kaasa enim sõrmejälgede uuringuks (51, 44 ja 7). Vähem tähelepanu on varavastaste süütegude puhul pööratud tööriista (71, 65 ja 19) ja papillaarkurrustiku jälgedele (77, 104 ja 15).

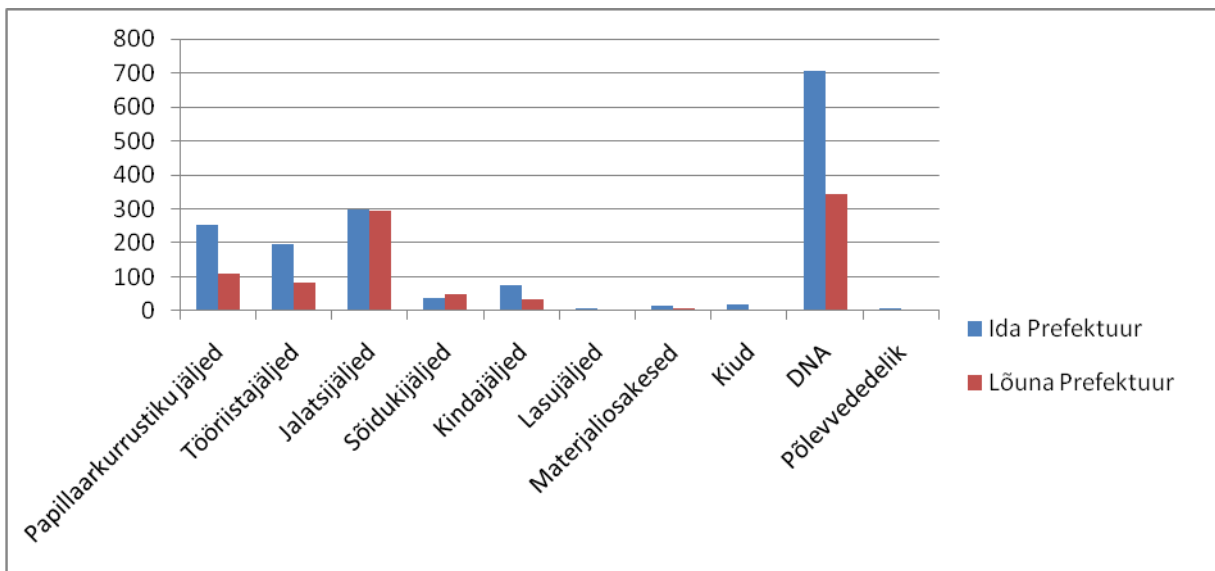
LP kriminaliste kaasati samal ajaperioodil vaatlustele 1011 korral, millest 844 moodustavad sündmuskoha vaatlused ja 44 sõidukite vaatlused. Eriliigilisi jälgi talletati LP kriminalistide poolt kaasatud toimingutest 606 korral. Võrreldes aastaga 2008 on LP poolt talletatud vähem 117 jälge. Sündmuskohtadelt on ära võetud 293 objekti LP poolt. LP poolt on võetud võrreldes 2008. a-ga 63 objekti vähem.

Eluvastastele süütegude (vt lisa 3) vaatlustele kaasati LP kriminaliste 29 korral, tervisevastaste 41 korral. Vaadeldes sündmuskohtadelt talletatud eriliigiliste jälgede osakaalu, siis nii eluvastaste kui ka tervisevastastelt sündmuskohtadelt on domineerivad DNA proovid (15 ja 15). Kaasa on võetud objekte enim bioloogilise materjali uuringuks (12 ja 17). Nende kuriteo liikide puhul on minimaalne tähelepanu pööratud papillaarkurrustiku jälgedele (0 ja 2), jalatsijälgedele (3 ja 2) ja teisi jälje liike ei ole talletatud.

Varavastaste süütegude (vt lisa 3) puhul on kriminaliste enim kaasatud vaatlustele, mis on seotud vargustega asutusest (204), eluruumist (153) ja sõidukist (155). Nende süütegudega seotud vaatlustel on domineerivad bioloogilised proovid, mis võeti vastavalt 96, 62 ja 47 ning jalatsijäljed, mis on vastavalt 103, 66 ja 30. Objekte võeti kaasa enim bioloogilise materjali uuringuks (336!, 14 ja 17). Vähem tähelepanu on varavastaste süütegude puhul pööratud tööriista- (41, 33 ja 5) ja papillaarkurrustiku jälgedele (41, 30 ja 13).

Aruandest nähtub, et IP kriminalistide kaasamisel erinevatesse toimingutesse (sündmuskoha vaatlus; sõiduki vaatlus) ja neilt talletatud jälgede, esemete, objektide, proovide osakaal on 76,2%, LP kriminalistidel on sama näitaja antud ajaperioodil 59,9%. Aastal 2009 registreeritud kuritegude koguarv IP-s oli 8365 ja LP-s 9585.³⁸

³⁸Justiitsministeerium „Aastatulevaated“ www.just.ee/48518 (13.04.2012)

Joonis 4. Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide poolt talletatud jäljed ja võetud proovid 2009 aasta (absoluutarvudes)³⁹

Talletatud jälgedest ja võetud proovidest moodustas kõige suurema osa nii IP kui ka LP puhul bioloogiline proov ehk DNA, mida võeti vastavalt 705 ja 345 korral. Seega IP puhul võeti kogu talletatud jälgede hulgast DNA-d 66% juhtudest, LP oli vastav näit 56,9%. Sellele järgnesid nii IP kui LP puhul jalatsijäljed, mida talletati vastavalt 299 ja 293 korral. Kolmandal kohal olid mõlemal üksusel naha papillaarkurrustiku jäljed vastavalt 254 ja 110. Neljandal kohal talletatutest olid nii IP-l kui LP-l tööriistajäljed vastavalt 196 ja 83 juhtu.

Vähim talletati IP-s kriminalistide poolt lasujälgi 6 juhul ning LP -s olid selleks põlevvedeliku jäljed 3 juhtumiga. Nii lasu- kui ka põlevvedeliku jälgede puhul on tegemist ainult kindla kuriteo puhul esinevate jälgedega. Vastavalt relva kasutamise ja tulekahjudega sündmustega, mille korral on alust arvata, et võib olla tegemist süütagamisega.

Analüüsid IP kriminalistikatalituse 2010. a tööaruannet (vt joonis 1) nähtus sellest, et kriminaliste oli kaasatud vaatlustele ainult 1286 korral, sellest sündmuskoha vaatlustele kaasamine toimus 1237 korral ning sõidukite vaatlusele 49 korral. Võrreldes 2009. a-ga on sündmuskohale kaasamine vähenenud 115 võrra. Eriliigilisi jälgi talletati kriminalistide poolt kaasatud toimingutest 891 korral. Võrreldes aastaga 2009 on talletatud vähem 177 jälge. Samas on ka sündmuskohtadelt ära võetud objekte IP poolt 484.

Eluvastaste süütagude (vt lisa 4) vaatlustele kaasati IP kriminaliste 17 korral, tervisevastaste 32 korral. Vaadeldes sündmuskohtadelt talletatud eriliigiliste jälgede osakaalu, siis nii

³⁹Politsei- ja Piirivalveameti siseveeb „Kriminalistikateenistuste aruanded“ ppa-siseveeb.politsei/kriminaaltöö/kriminalistika/aruanded.dok. (12.02.2012)

eluvastaste kui ka tervisevastastelt sündmuskohtadelt on domineerivad DNA proovid (10 ja 12). Kaasa on võetud objekte enim bioloogilise materjali uuringuks (4 ja 5). Nende kuriteo liikide puhul on minimaalne tähelepanu pööratud papillaarkurrustiku jälgedele (3 ja 1), jalatsijälgedele (3 ja 1).

Varavastaste süütegude (vt lisa 4) puhul on kriminaliste enim kaasatud vaatlustele, mis on seotud vargustega asutusest (358), eluruumist (348) ja sõidukist (126). Nende süütegudega seotud vaatlustel on domineerivad bioloogilised proovid, mis võeti vastavalt 160, 165 ja 51 ning jalatsijäljed, mis on vastavalt 127, 118 ja 19. Objekte võeti kaasa enim tööriistu, lukke, lukusüdamikke (40, 42 ja 8). Vähem tähelepanu on varavastaste süütegude puhul pööratud tööriista- (60, 63 ja 18) ja papillaarkurrustiku jälgedele (67, 93 ja 9).

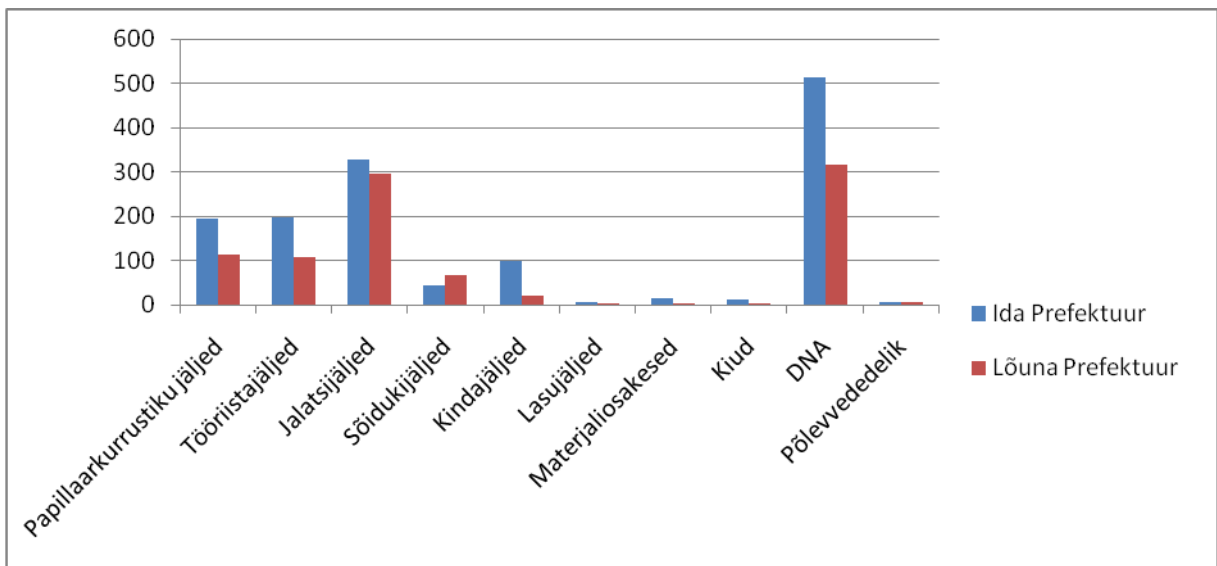
Analüüsidest Lõuna prefektuuri kriminalistikatalituse 2010. a tööaruannet nähtus sellest, et kriminaliste kaasati vaatlustele 956 korral, millest 870 moodustavad sündmuskoha vaatlused ja 27 sõidukite vaatlused. LP kriminalistide poolt talletati eriliigilisi jälgi eelnevalt mainitud sündmuskohavaatlustelt 623 korral. Sündmuskohtadelt võeti ära objekte 228. Võrreldes 2009. a-ga on LP-s sündmuskohale kaasamine vähenenud 55 võrra.

Eluvastastele süütegude (vt lisa 4) vaatlustele kaasati LP kriminaliste 34 korral, tervisevastaste 32 korral. Vaadeldes sündmuskohtadelt talletatud eriliigiliste jälgede osakaalu, siis nii eluvastaste kui ka tervisevastastelt sündmuskohtadelt on domineerivad DNA proovid (16 ja 10). Kaasa on võetud objekte enim bioloogilise materjali uuringuks (12 ja 10). Minimaalne tähelepanu pööratud papillaarkurrustiku jälgedele (2 ja 1), jalatsijälgedele (5 ja 1).

Varavastaste süütegude (vt lisa 4) puhul on kriminaliste enim kaasatud vaatlustele, mis on seotud vargustega asutusest (147), eluruumist (244) ja sõidukist (156). Nende süütegudega seotud vaatlustel on domineerivad jalatsijäljed, mis on vastavalt 76, 114 ja 33 ning bioloogilised proovid, mis võeti vastavalt 57, 93 ja 38. Objekte võeti kaasa enim bioloogilise materjali uuringuks (30, 27 ja 11). Vähem tähelepanu on varavastaste süütegude puhul pööratud tööriista (20, 52 ja 2) ja papillaarkurrustiku jälgedele (30, 56 ja 10).

Aruandest nähtub, et IP kriminalistide kaasamisel erinevatesse toimingutesse (sündmuskoha vaatlus; sõiduki vaatlus) ja neilt talletatud jälgede, esemete, objektide, proovide osakaal on 69,3%, LP kriminalistidel on sama näitaja antud ajaperioodil 65,2%. Aastal 2010 registreeritud kuritegude koguarv IP-s oli 9074 ja LP-s 9826.⁴⁰

⁴⁰Justiitsministeerium „Aastatälevaated“ www.just.ee/53171 (13.04.2012)

Joonis 5. Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide poolt talletatud jäljed ja võetud proovid 2010 aasta (absoluutarvudes)⁴¹

Talletatud jälgedest ja võetud proovidest moodustas kõige suurema osa nii IP kui ka LP puhul bioloogiline proov ehk DNA, mida võeti vastavalt 513 ja 315 korral. Seega IP puhul võeti kogu talletatud jälgede hulgast DNA-d 57,6% juhtudest, LP oli vastav näit 50,6%. Siin on IP-l suur langus 192 võrra võrreldes 2009. a-ga.

Sellele järgnesid nii IP kui LP puhul jalatsijäljed, mida talletati vastavalt 328 ja 296 korral. Kolmandal kohal olid IP-l tööriistajäljed 198 ja LP-l naha papillaarkurrustiku jäljed 114 korral. Neljandal kohal talletatutest olid IP-l naha papillaarkurrustiku jäljed 195 ja LP-l tööriistajäljed 109 juhul.

2010 aastal leidsid vähim talletamist IP puhul lasu- ja põlevvedeliku jäljed 5 juhul ning LP puhul lasujäljed ainult 2 juhul.

2011 aastal oli IP kriminaliste kaasatud vaatlustele 1204 korral (vt joonis 1), sellest sündmuskoha vaatlustele kaasamine toimus 1110 korral ning sõidukite vaatlusele 94 korral. Eriliigilisi jälgi talletati kriminalistide poolt kaasatud toimingutest 727 korral. Võrreldes aastaga 2010 on talletatud vähem 164 jälge. Samas on ka sündmuskohtadelt ära võetud objekte 387.

Eluvastastele süütegude (vt lisa 5) vaatlustele kaasati IP kriminaliste 27 korral, tervisevastaste 37 korral. Vaadeldes sündmuskohtadelt talletatud eriliigiliste jälgede osakaalu, siis nii eluvastaste kui ka tervisevastastelt sündmuskohtadelt on domineerivad DNA proovid (15 ja

⁴¹Politsei- ja Piirivalveameti siseveeb „Kriminalistikateenistuste aruanded“ ppa-siseveeb.politsei/kriminaaltöö/kriminalistika/aruanded.dok. (12.02.2012)

16). Kaasa on võetud objekte enim bioloogilise materjali uuringuks (4 ja 6). Nende kuriteo liikide puhul on minimaalne tähelepanu pööratud papillaarkurrustiku jälgedele (1 ja 1), jalatsijälgedele (2 ja 2).

Varavastaste süütegude (vt lisa 5) puhul on kriminaliste enim kaasatud vaatlustele, mis on seotud vargustega asutusest (212), eluruumist (271) ja sõidukist (123). Nende süütegudega seotud vaatlustel on domineerivad jalatsijäljed, mis on vastavalt 62, 63 ja 15 ning bioloogilised proovid, mis võeti vastavalt 65, 117 ja 50. Objekte võeti kaasa enim sõrmejälje uuringuks (11, 21 ja 3). Vähem tähelepanu on varavastaste süütegude puhul pööratud tööriista- (31, 45 ja 10) ja papillaarkurrustiku jälgedele (32, 60 ja 17).

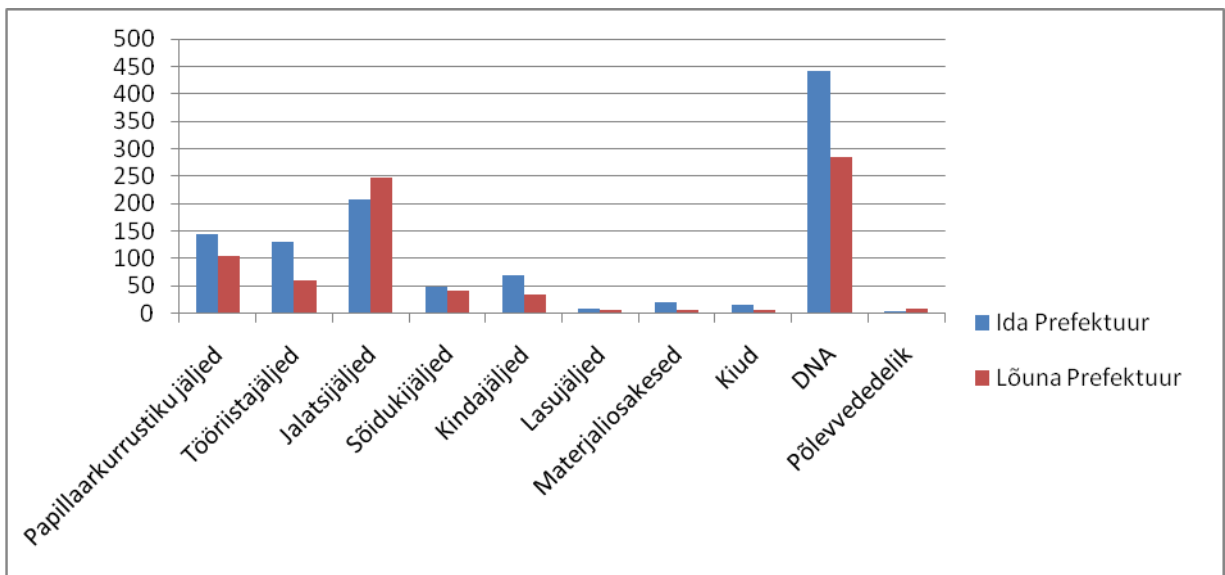
LP kriminaliste kaasati samal ajaperioodil vaatlustele 790 korral, millest 720 moodustavad sündmuskoha vaatlused ja 38 sõidukite vaatlused. Võrreldes 2010. a-ga on LP langus 166 võrra. Eriliigilisi jälgi talletati LP kriminalistide poolt kaasatud toimingutest 514 korral. Võrreldes aastaga 2010 on LP poolt talletatud vähem 109 jälge. Samas on ka sündmuskohtadelt ära võetud objekte 254.

Eluvastastele süütegude (vt lisa 5) vaatlustele kaasati LP kriminaliste 28 korral, tervisevastaste 21 korral. Vaadeldes sündmuskohtadelt talletatud eriliigiliste jälgede osakaalu, siis nii eluvastaste kui ka tervisevastastelt sündmuskohtadelt on domineerivad DNA proovid (15 ja 11). Kaasa on võetud objekte enim bioloogilise materjali uuringuks (15 ja 11). Nende kuriteo liikide puhul on minimaalne tähelepanu pööratud papillaarkurrustiku jälgedele (3 ja 0), jalatsijälgedele (1 ja 2).

Varavastaste süütegude (vt lisa 5) puhul on kriminaliste enim kaasatud vaatlustele, mis on seotud vargustega asutusest (155), eluruumist (191) ja sõidukist (99). Nende süütegudega seotud vaatlustel on domineerivad jalatsijäljed, mis on vastavalt 81, 76 ja 24 ning bioloogilised proovid, mis võeti vastavalt 69, 68 ja 23. Objekte võeti kaasa enim bioloogilise materjali uuringuks (28, 22 ja 8). Vähem tähelepanu on varavastaste süütegude puhul pööratud tööriista- (15, 22 ja 0) ja papillaarkurrustiku jälgedele (27, 38 ja 13).

Aruandest nähtub, et IP kriminalistide kaasamisel erinevatesse toimingutesse (sündmuskoha vaatlus; sõiduki vaatlus) ja neilt talletatud jälgede, esemete, objektide, proovide osakaal on 60,4%, LP kriminalistidel on sama näitaja antud ajaperioodil 65,1%. Aastal 2011 registreeritud kuritegude koguarv IP-s oli 8283 ja LP-s 8706.⁴²

⁴²Justiitsministeerium „Aastatulevaated“ www.just.ee/56150 (13.04.2012)

Joonis 6. Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide poolt talletatud jäljed ja võetud proovid 2011 aasta (absoluutarvudes)⁴³

Talletatud jälgedest ja võetud proovidest moodustas kõige suurema osa nii IP kui ka LP puhul bioloogiline proov ehk DNA, mida võeti vastavalt 442 ja 285 korral. Seega IP puhul võeti kogu talletatud jälgede hulgast DNA-d 60,8% juhtudest, LP oli vastav näit 55,4%.

Sellele järgnesid nii IP kui LP puhul jalatsijäljed, mida talletati vastavalt 208 ja 246 korral. Kolmandal kohal olid nii IP-l kui ka LP-l naha papillaarkurrustiku jäljed vastavalt 145 ja 104 korral. Neljandal kohal talletatutest olid IP-l ja LP-l tööriistajäljed vastavalt 130 ja 60 juhul.

2011 aastal talletati IP puhul vähim põlevvedeliku jälgi 2 korral ning LP puhul talletati vähim lasujälgi 6 korral.

⁴³Politsei- ja Piirivalveameti siseveeb „Kriminalistikateenistuste aruanded“ ppa-siseveeb.politsei/kriminaaltöö/kriminalistika/aruanded.dok. (12.02.2012)

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli anda teoreetiline ülevaade jälgede kriminalistikalisesest tähtsusest ja uurida eriliigiliste jälgede talletamise dünaamikat (milliseid jälgi kogutakse rohkem, milliseid vähem), tuginedes Lõuna ja Ida prefektuuri kriminalistikatalituste 2007-2011 aasta tööaruannetele.

Töö eesmärgi saavutamiseks kasutas autor kvantitatiivset andmekogumismeetodit, milleks oli kahe prefektuuri ametlik kriminalistide tööd kajastav statistiline aruandlus. Läbiviidud analüüsi tulemusel said vastused eesmärgi saavutamiseks püstitatud uurimisküsimused.

Lõputöös kirjeldati eriliigilisi jälgi, nende kujunemise protsesside erinevusi, samuti seda, mille alusel liigitatakse jälgi ja nende tähtsust. Analüüsiti erinevate jälgede esinemist sündmuskohtadel ja nende erisustest. Peatuti inimesega seotud jälgedel ehk nendel, mis jäävad sündmuskohale konkreetse isiku või temaga kaasas olnud esemete vahetust kontaktist sündmuskoha olustikuga.

Sündmuskohtadelt kaasa võetud jälgede ja objektide analüüsi Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistikateenistustes tulemusena on selgunud, et kriminalistide kaasamine vaatlustele on alates 2007. aastast vähenemas trendis. Ainus tõus oli Ida prefektuuris 2008. aastal, kui vaatlusele oli kaasatud kriminaliste 1405 korral. Aastaks 2011 oli kaasamiste arv vähenenud 1204-ni.

Olles uurinud erinevaid jälgi, nende eripärasid ning kaalukust tõendina, võib järeldada, et suuremat kaalu kuritegude lahendamisel omavad inimese poolt otseselt jäetud jäljed ja tõendid. Nendeks on näiteks naha papillaarkurrustiku jäljed ja bioloogiline proov. Sellistele jälgedele järgnevad juba erinevate abivahendite poolt jäetud jäljed, kus inimese roll on ainult vahelüli olemine. Sellised on näiteks murdmisriista- ning sõidukite rehvijäljed. Sellisele määratlusele on ka väga lihtne seletus, kuna igas olukorras saab selgema ja parema jälje inimesest – mis on kogu uurimise lõppeesmärk – siis, kui tema ja jälje vahel on võimalikult vähe abivahendeid.

Erinevate jälgede osakaal tõendamisel on oluliselt erinev. Vaatamata sellele, et teoreetilise seisukoha järgi omavad eriliigilised jäljed suurt tähtsust kuritegude avastamisel, on kahe

prefektuuri tööanalüüsides võimalik välja lugeda ühe jäljeliigi eelistamise teiste suhtes. Enamikel eriliigilistel sündmuskohtadel domineerib DNA proovide talletamise. Seega ei rakendu praktikas teoreetiliselt võimalike erinevate jälgede osakaal tõendamisel.

Võrreldud aastate 2007-2011 kestel talletatud jälgede suhe on liigiti languses. Naha papilaarkurrustiku jälgede talletamine on kaotamas aktuaalsust, domineerib DNA ja visuaalselt kergemini avastatav ja talletatav jälje liik - jalatsijalg. Seega võib teha järelduse, et jälgede, mille avastamine eeldab eriteadmisi ja oskusi, on taandumas ja rõhk on pandud statistiliselt hõlpsasti saavutatava tulemuse saamiseks.

Eriliigiliste kriminalistikaliste jälgede talletamise arvu kõikumine on olnud samuti aastate lõikes väga suur. Kõige suurem langus on toimunud DNA proovide võtmise osas. Samuti on langenud teisel kohal olevad jalatsijäljed ja kolmandal kohal olevad naha papilaarkurrustiku jäljed. Sõltuvalt toimepandud kuritegudest ja arvestades nende spetsiifikat on lasujäägid ja põlevvedeliku proovid aastate lõikes väga vähe kajastust leidnud.

Probleemiks on, et üha vähem tähelepanu pööratakse teoorias kirjeldatud jälgede otsimisele ning nende võimalikule kasutamisele tõenditena. Ollakse kinni ammu kinnistunud meetodites kogumaks ca 60% protsenti võetud jälgedest ainult DNA-d, mille väärtuses tõendina ei saa kunagi kindel olla, sest latentsete jälgede korral võetaksegi seda eeldusel, et kurjategija on konkreetset kohta palja kehaosaga puutunud.

Kriminalistide osavõtul tehtud sündmuskohavaatluste dünaamika on languses, mida võib esmapilgul lugeda pigem hea politseitöö või kuritegevuse vähenemise tulemuseks, kuid paraku see nii ei ole. Statistika järgi on aastatel 2007 kuni 2011 kuritegevuse tase nii IP-s, LP-s kui ka kogu Eestis püsinud suhteliselt samal tasemel, vähenedes LP-s vaid viimastel aastatel. Seega on aasta-aastalt sõltumata sooritatud kuritegude arvust kaasatud kriminaliste vaatlustele vähem.

Kuid muutus ei ole ainult vaatlusele kaasatud või vaadeldavates sündmuskohtade või objektide arvu vähenemises. Koos sellega toimub ka talletatud jälgede osakaalu suhteline vähenemine, olenemata kriminalistide vaatlusele kaasatud kordadest.

Kriminalistikalisele on kõigil jälgedel väga suur tähtsus, seega on antud teema, mis käsitleb jälgi ning nende kasutamist tõenditena on aktuaalne, kuna oskuslikult avastatud ja talletatud jäljed võivad hilisema uurimise käigus just kellegi süüstada või mittesüüstada konkreetse kuriteoga. Samuti muudavad oskuslikult avastatud ja talletatud jäljed need tõenditena kasutamisel palju usaldusväärsemaks.

Autor teeb omapoolseid ettepanekuid olukorra parendamiseks.

Kuna jalatsijäljed on tõusva trendiga, mida sündmuskohtadel talletatakse, siis oleks võib-olla sobilik mõne teise riigi eeskujul (nt Soome Vabariik) luua ka Eestis andmebaas, mida uuendatakse pidevalt iga sündmuskohalt leitud jälgedega, saades niimoodi terviklikumad pildid süsteemsetest varastest. Kurjategija võib ju kasutada erinevaid paare jalatseid, kuid vältavate kuritegude puhul, hakkavad need korduma ning sellisel juhul olekski väga hea kasutada andmebaasi.

Teiseks teeb autor ettepaneku viia kriminalistide seas läbi täiendkoolitusi, tutvustamaks ja õpetamaks kaasaegsete meetodite rakendamist siiani vähem tähelepanu pööratud jälgede talletamisele. See aitaks kaasa erinevate kuritegude uurimisel võimalikult suure tõendite hulga eriliigiliste jälgede otsimisele ja talletamisele, millega oleks tagatud ka kuritegude igakülgne, täielik ja objektiivne uurimine.

RESUME

Every crime leaves traces, that can subsequently be detected and thereby lay blame on the person with a particular crime. The subject of this thesis is „The classification of traces and forensic significance”. The novelty of this subject is that, given the modern trend in classification of traces, it is necessary to pay greater attention to the use of evidence on verification. It is based on storing the traces on the scene of the survey as it provides a base for various examinations to determine the results and their use in verification.

The objective of this thesis is to provide, on the basis of the annual reports of Estonian South and East Prefectures forensic services from 2007 to 2011, a theoretical overview of the forensic meaning of the traces and to answer the following questions:

What are the different ways of crime scene examination?

What kind of changes have there been in the ways of recording tracks?

What has been the reason behind the change?

Is the change consistent with the dynamics of the crime?

The thesis consists of four chapters of which the first chapter is about the meaning of traces and their formation. The second chapter describes the bases and species of the classification of the traces. In the third chapter, the author discusses about the importance of the forensic traces. And in the final chapter an analysis, of the traces and evidences taken of the crime scenes according to the annual reports of Estonian South and East Prefecture’s forensic services from 2007 to 2011, is presented. The author uses quantitative data collection methods, namely the two prefectural official statistical reports reflecting the work of a criminal reporting.

The author reached a conclusion, that less traces are being collected from the crime scenes, although the general level of crime is still proportionally constant. DNA samples are the most frequently gathered evidence and quite often the other traces are left without attention. The level of footwear traces taken is also high, which can be explained by the trend that easier traces are collected more often.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Эксархопуло, А.А. *Криминалистика, Криминалистика в схемах и иллюстрациях. Учебное пособие*-СПб: Издательство(Юридический центр пресс 2002)

Adams, T. F; Kruttsinger, J. L. *CrimeSceneInvestigation* (Prentice Hall 2000)

Mandel, K; Väli, M; Lepik, D; Vassiljev, V. *Kohtuhambaarstiteadus* (TÜ Kirjastus, 2010)

Põldsam, Ü. *Loengukonspekt-metoodiline juhend „ Süütesegu põlemisjääkide talletamine“* (Tallinn 2001)

Пенкина, Н.В. *Одорология в доказывании преступлений* (Волгоград 1999)

Балашов, Н.М. *Криминалистическая техника*, (Москва 2002)

Lindmäe, H. *Kriminalistika tehnika* (Tallinn 1976)

Дубягина, О.П; Дубягин, Ю.П. *Криминалистика Схемы-Таблицы-Тесты-*, Экзамен (Москва 2006)

Шевченко, Б.И. *Теоретические основы трасологической идентификации в криминалистике* (Москва 1975)

Белкин, Р.С. *Криминалистика Краткая энциклопедия*, Научное издательство Большая Российская Энциклопедия (Москва 1993)

Терехви, В.Н. *Криминалистика Учеб. пособие* (Рига 2008)

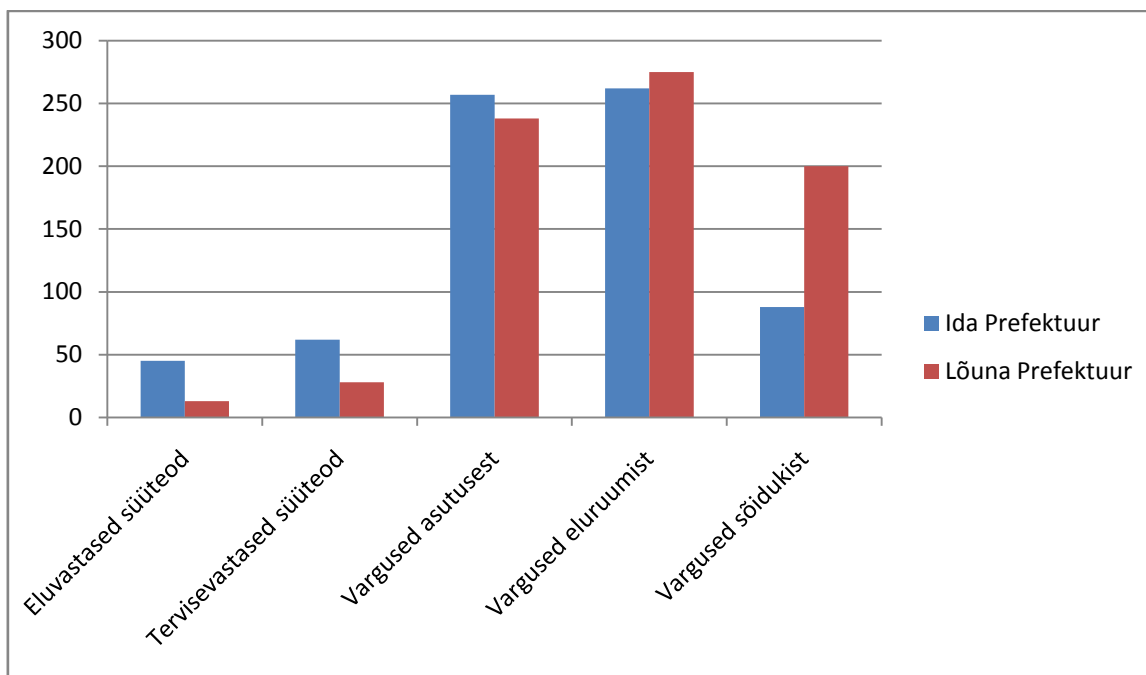
Politsei- ja Piirivalveameti siseveeb „Kriminalistika teenistuste aruanded“ ppa-siseveeb.politsei/kriminaaltöö/kriminalistika/aruanded.dok.

Justiitsministeerium „Aastaülevaated“ www.just.ee

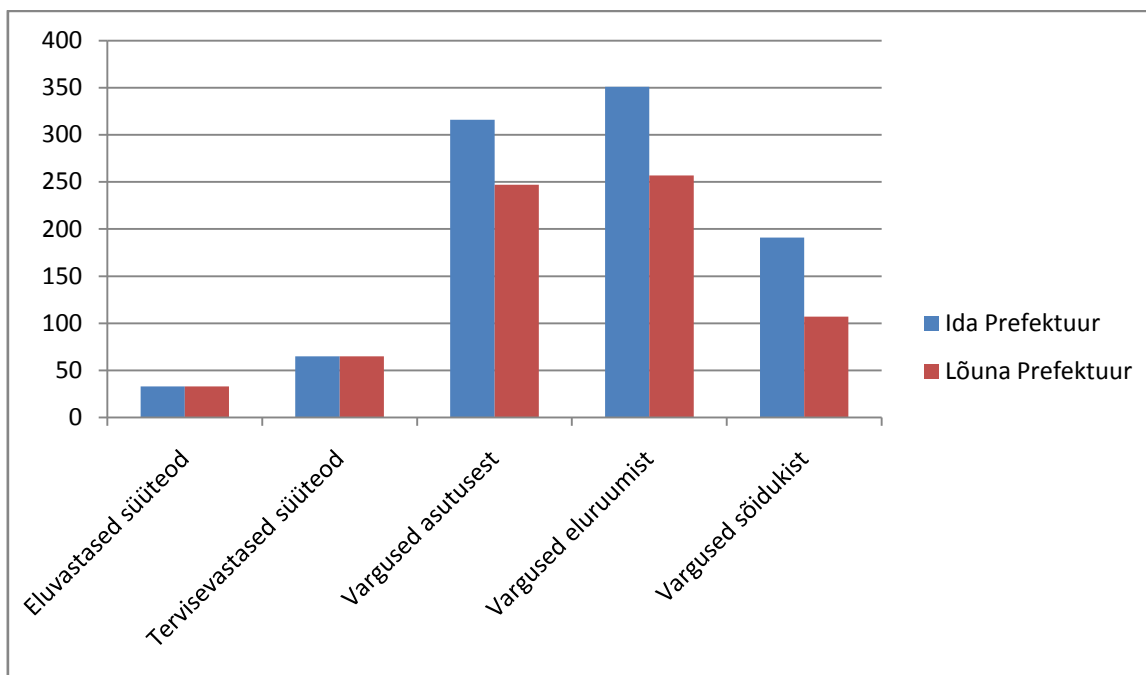
JOONISTE LOETELU

Joonis 1. <i>Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide kaasamine vaatlustele ja neilt talletatud jäljed, objektid 2007-2011 aastal (absoluutarvudes)</i>	26
Joonis 2. <i>Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide poolt talletatud jäljed ja võetud proovid 2007 aasta (absoluutarvudes)</i>	28
Joonis 3. <i>Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide poolt talletatud jäljed ja võetud proovid 2008 aasta (absoluutarvudes)</i>	30
Joonis 4. <i>Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide poolt talletatud jäljed ja võetud proovid 2009 aasta (absoluutarvudes)</i>	32
Joonis 5. <i>Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide poolt talletatud jäljed ja võetud proovid 2010 aasta (absoluutarvudes)</i>	34
Joonis 6. <i>Ida ja Lõuna prefektuuri kriminalistide poolt talletatud jäljed ja võetud proovid 2011 aasta (absoluutarvudes)</i>	36

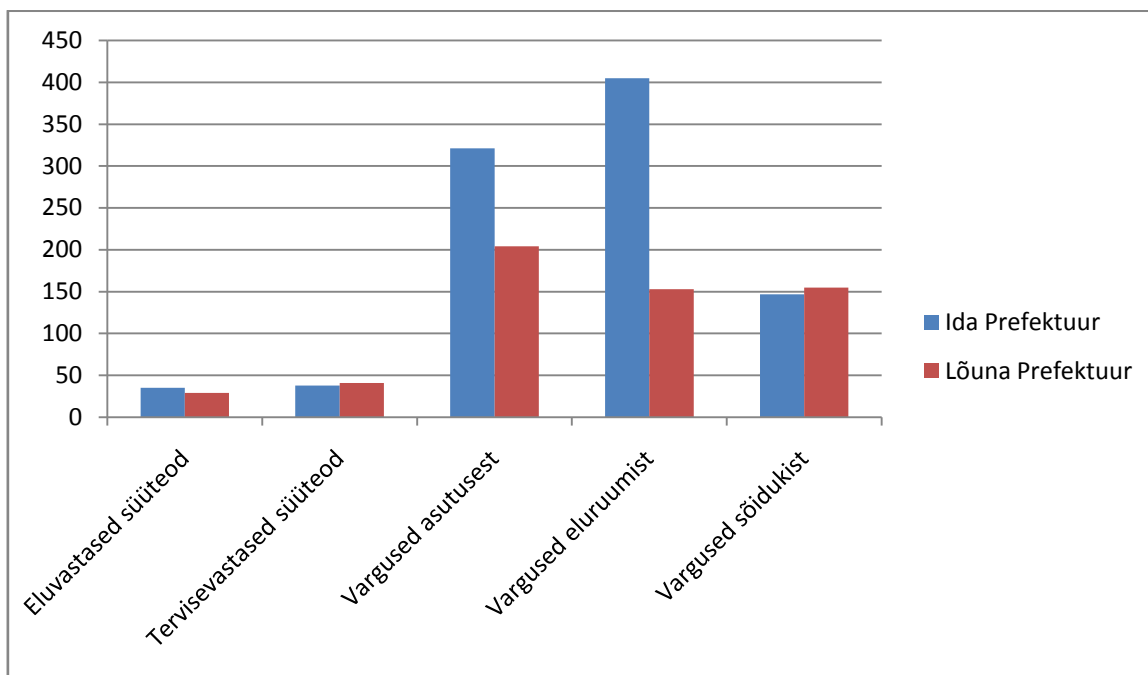
**LISA 1. KRIMINALISTIDE VAATLUSTELE KAASAMINE KURITEOLIIKIDE
JÄRGI 2007. AASTAL**

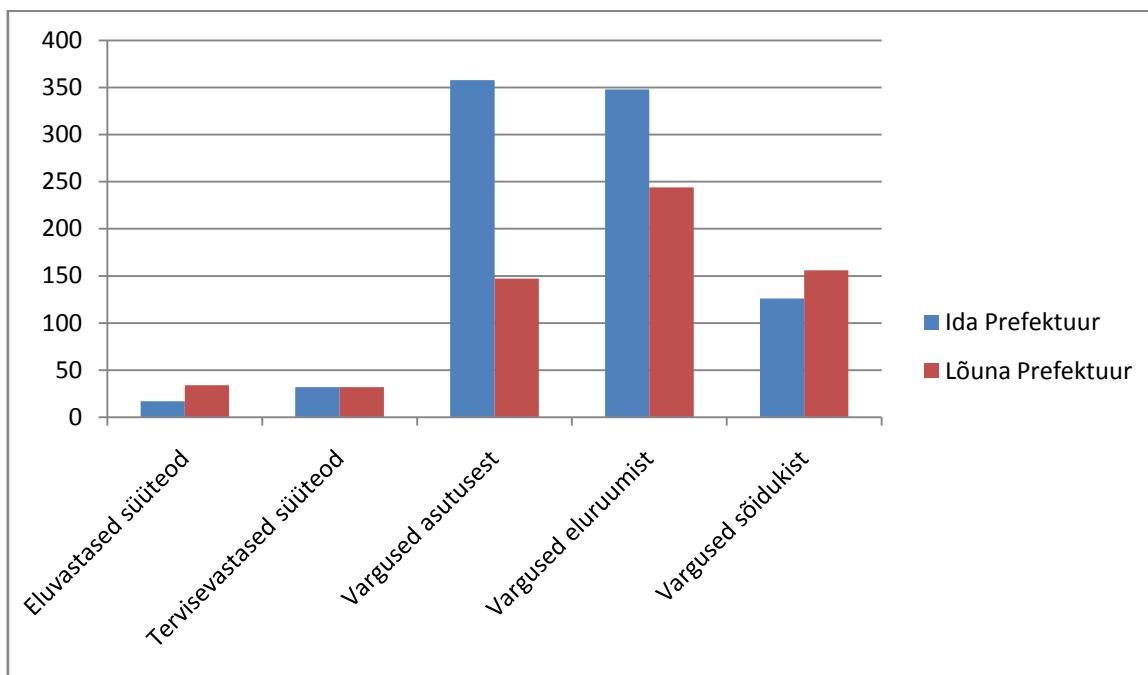
LISA 2. KRIMINALISTIDE VAATLUSTELE KAASAMINE KURITEOLIIKIDE JÄRGI 2008. AASTAL

LISA 3. KRIMINALISTIDE VAATLUSTELE KAASAMINE KURITEOLIIKIDE JÄRGI 2009. AASTAL

LISA 4. KRIMINALISTIDE VAATLUSTELE KAASAMINE KURITEOLIIKIDE JÄRGI 2010. AASTAL

LISA 5. KRIMINALISTIDE VAATLUSTELE KAASAMINE KURITEOLIIKIDE JÄRGI 2011. AASTAL

